

EGMONT RAPPORTEN 2019

---

# NÅR STORE BLIVER SMÅ

– GIV ALLE BØRN EN GOD SKOLESTART

EGMONT  
Fonden

# Indhold



Børn fra tre børnehaveklasser har leveret tegningerne til Egmont Rapporten. De er som ét led i en undersøgelse blevet bedt om at tegne en oplevelse i forbindelse med deres skolestart. Læs mere om undersøgelsen på side 12-15.

## 4 LYT TIL BØRNENE

Lad os samarbejde bredt om at give alle børn den gode skolestart, de fortjener, lyder opfordringen fra Egmont Fonden.

## 6 FAKTA OM BØRNS SKOLESTART

Cirka 60.000 børn starter hvert år i børnehaveklassen. Hvor mange får udskudt skolestarten? Hvor mange går det første år om? Og hvad ved vi om børnenes trivsel?

## 8 OPSKRIFT PÅ EN GOD SKOLESTART

En vellykket skolestart begynder med gode dagtilbud. Overgangen skal være tilpas tryk, og skolen skal være klar til at tage godt imod børn med forskellige behov.

## 12 BØRN: SPÆNDEDE OG SVÆRT

Langt de fleste børn i børnehaveklassen er glade for at gå i skole, men næsten en tredjedel af dem synes, det var svært at starte i skole, viser en ny undersøgelse.

## 16 SKOLESTART GØR STORE SMÅ IGEN

Uanset hvor grundigt forberedt børn er, vil det at træde ind i skolegården første skoledag være en kæmpe stor udviklingsudfordring, fortæller børneforsker.

EGMONT RAPPORTEN 2019 **NÅR STORE BLIVER SMÅ – giv alle børn en god skolestart**

**Ansvarshavende** Fra Egmont Fondens Støtte- og bevillingsadministration: Henriette Christiansen, Marie Louise Andergren Andersen, Mads Espersen Lyager  
**Tekst og redaktion** Ola Jørgensen, Marie Preisler | **Grafisk design** Karen Krarup | **Foto** Tomas Bertelsen | **Tryk** Rosendahls A/S Print Design Media  
**ISBN** 978-87-982380-5-8 | Egmont Rapporten stiller hvert år skarpt på et særligt aspekt af børn og unges liv. Egmont Rapporten udgives af Egmont Fonden.  
**Forsidefoto:** Anna (t.v.) og Diana har lært hinanden at kende i børnehaveklassen på Amager Fælled Skole og er blevet rigtig gode veninder.

Egmont Fonden er en erhvervsdrivende fond, der driver medievirksomhed og tager et almennyttigt ansvar. Det betyder, at overskuddet fra mediekoncernen, der står bag virksomheder som Nordisk Film, TV 2 Norge, Lindhardt og Ringhof og Egmont Publishing, går til udvikling af egne medier samt til at støtte filmtalenter og udsatte børn og unge. Siden 1920 har denne støtte udgjort ca. 3 mia. kr. samlet set. I de seneste år er knap 100 mio. kr. af overskuddet årligt gået til almennyttige aktiviteter i Danmark og Norge.





### **18 TRE I HVER KLASSE HAR LAV SKOLETRIVSEL**

Hvert niende barn i de mindste klasser trives dårligt i skolen. Det gælder især børn, der har problemer i relationen til kammerater eller forældre, viser tal fra sundhedsplejen.

### **22 VORES SKOLE SKAL VÆRE FOR ALLE**

Søndervangskolen i Aarhus har i ti år arbejdet på at gøre skolen børneparat – også til de mange tosprogede børn, der ofte er "bagud på ord", når de starter i børnehaveklassen. Forældresamarbejde spiller en vigtig rolle.

### **26 FORÆLDRE STARTER OGSÅ I SKOLE**

Dagtilbud og skoler bør styrke samarbejdet med forældre til børn, der starter i skole – ikke mindst familier i udsatte positioner. Det handler om tydelighed og tryghed, siger to eksperter.

### **28 FORÆLDRENES TRYGHED SMITTER**

Tæt forældresamarbejde og pædagoger, der følger børnene i den første skoletid, har lettet skolestarten for udsatte børn og deres forældre i et af Holbæks skoledistrikter.

### **34 MANGE KAN BIDRAGE TIL GOD SKOLESTART**

Civilsamfundet kan gøre mere for udsatte børn i skolestarten, vurderer Frivilligrådets formand. Fædreindsatsen Baba er et af flere eksempler på potentialet.

### **36 TRIVSELSPROBLEMER TRÆKKER LANGE SPOR**

Børn, der har trivselsproblemer eller er sårbare, når de starter i skole, klarer sig generelt dårligere senere i deres uddannelsesforløb. Det viser en ny VIVE-analyse af 5.000 børns trivsel ved skolestarten.

### **40 FÆLLES FOKUS PÅ SÅRBARHED**

At sikre alle børn en god skolestart er en vigtig opgave, der kræver dygtige fagprofessionelle, som er gode til at samarbejde indbyrdes og med forældrene, vurderer professionshøjskolernes formand.

### **42 SKOLER SKAL KENDE UDSATTE BØRN**

Det er sværere end tidligere for udsatte børn at starte i skole, vurderer PPR-chef. Tidlig videndeling gavner de udsatte børn, men der skal ofte længerevarende indsatser til.

### **46 GOD SKOLESTART KRÆVER SAMARBEJDE**

På Amager bliver samarbejdet om en god skolestart for alle højt prioriteret på skoler, i dagtilbud og i forvaltningen. To skoler fortæller om betydningen af ledelse, tværfagligt samarbejde og systematisk videndeling.

# ALLE børn skal have en god skolestart

*“Jeg blev meget ked af det, da jeg fandt ud af, at min bedste veninde ikke skulle gå på den samme skole som mig. Det var lidt svært at sige farvel til hende. Jeg var én af de største på stuen, men da jeg kom over i skolen, var jeg én af de mindste. Det var en lidt underlig følelse.”*

Sådan husker Kristine fra 2. klasse tilbage på sin skolestart. Hun er ét af de mange børn, som Egmont Fonden har været i kontakt med for at undersøge, hvordan skolestarten opleves set fra børnenes perspektiv.

Mens forældre i mange tilfælde ser skolestart som et skift, der gør barnet større, oplever mange børn, ligesom Kristine, at de går fra at være de store i børnehaven til at blive de små i skolegården. Og børnene, som bidrager til denne rapport, giver igen og igen udtryk for, at de gerne vil “kunne holde en ven i hånden” på rejsen. Det er værdifuld viden, som vi voksne bør lytte til.

## ET MINDRETAL TRIVES DÅRLIGT I SKOLEN

Som én af initiativtagerne til Småbørnsløftet arbejder Egmont Fonden for, at alle småbørn har et godt børneliv, herunder udvikler de nødvendige forudsætninger – personligt, socialt og fagligt – for en god skolegang. Derfor har Egmont Fonden valgt


at sætte særligt fokus på ‘den gode skolestart’, da skolestarten er en afgørende periode i et barns liv.

Alle børn fortjener en god skolestart, og det har langt de fleste børn heldigvis også. Knap 9 ud af 10 børn fortæller, at de er glade eller meget glade i skolen, når sundhedsplejersken spørger dem til indskolingsundersøgelsen i børnehaveklasse eller 1. klasse. Men et mindretal på 11,6 pct. trives ikke. Det viser en helt ny undersøgelse, som er gennemført af Statens Institut for Folkesundhed på Syddansk Universitet til brug for Egmont Rapporten. Det er alarmerende. Og de børn, der har problemer i relationen til jævnaldrende eller forældrene, oplever langt oftere lav skoletrivsel i den første skoletid end andre børn.

## UDFORDRINGER VED SKOLESTART FØLGER BØRN SENERE HEN

Samtidig kan vi som noget helt nyt se, at en dårlig skoletrivsel er et problem for børnene ikke alene omkring skolestart, men at den også kan følge dem senere hen – både i skolen og uddannelsessystemet. Det viser en anden ny undersøgelse, som VIVE har gennemført til brug for Egmont Rapporten.

Børn, der har flere trivselsudfordringer ved skolestart som eksempelvis konflikter med kammerater, psykiske udfordringer eller koncentrationsbesvær, klarer sig således betydeligt dårligere ved

A portrait of Henriette Christiansen, a woman with short, wavy brown hair, smiling. She is wearing a dark blue patterned top. The background is a blurred outdoor setting with a blue circular logo visible.

**„Skolestarten er en vigtig overgang i børnenes liv, og der er brug for, at vi hjælper dem til at 'føle sig store' (igen), så de kommer godt ind i skolelivet.“**

Henriette Christiansen



folkeskolens afgangseksamen og har betydeligt ringere chance for at gennemføre en ungdomsuddannelse end deres jævnaldrende kammerater uden nogen trivselsudfordringer. Og jo flere udfordringer, jo mindre er sandsynligheden for at påbegynde og især gennemføre en ungdomsuddannelse.

Egmont Fonden arbejder for, at alle børn og unge skal være i stand til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Derfor zoomer vi ind på de børn, der har det svært i forbindelse med skolestarten – det er vores forpligtelse. Men denne gruppe er sammensat. Den rummer børn fra alle sociale lag. Børn med ressourcer stærke forældre er således ikke "vaccineret" mod at få udfordringer i skolestarten, som kan påvirke deres videre vej gennem skolen og uddannelsessystemet.

De børn, der trives dårligt i forbindelse med skolestarten, er generelt kendetegnet ved at have udfordringer med sprog, motorik og/eller relationen til forældre og jævnaldrende. Der er en del børn med disse udfordringer, som "går under radaren", og som identificeres og støttes for sent. Det er ikke kun problematisk på kort sigt for disse børn. Det kan også være problematisk for dem på længere sigt.

### TRE MÅL FOR DEN GODE SKOLESTART

Alle børn fortjener en god skolestart, og der er mange bud i denne rapport på, hvordan sådan en god skolestart kan sikres.

Med inspiration fra de mange børn i børnehave og indskoling, som har bidraget til denne rapport, er en god skolestart i Egmont Fondens optik karakteriseret ved, at børnene oplever en tryk overgang fra dagtilbud til skole, at de indgår i sociale fællesskaber, hvor de kan udvikle positive relationer til andre børn, og at de udvikler de sociale, emotionelle og kognitive kompetencer, der fremmer deres positive og alsidige udvikling og giver dem lyst til at lære.

Egmont Fonden vil investere et tocifret millionbeløb i den gode skolestart med fokus på indsatser inden for følgende tre områder:

- ***Børn i risiko skal opspores og støttes før skolestart***  
De børn, der er i risiko for at få en dårlig start på skolelivet, skal opspores allerede i dagtilbuddet. Disse børn skal have en særlig støtte og hjælp allerede i dagtilbuddet og i overgangen til skole. Det fordrer blandt andet et styrket tværfagligt samarbejde imellem eksempelvis pædagoger, børnehaveklasseledere, sundhedsplejersker og PPR.
- ***Børn med lav skoletrivsel skal have den rette hjælp hurtigt***  
Børn, der oplever lav skoletrivsel i skolestarten, skal have hurtig og tilstrækkelig støtte. De skal identificeres allerede, når den lave skoletrivsel opstår, og der skal være særligt fokus på de børn, der ikke selv giver tydeligt udtryk for at mistrives.

Årsagerne til lav skoletrivsel kan være mange, og der er behov for løsninger, der både adresserer socioemotionelle, sproglige og motoriske udfordringer. Indsatsen skal derfor også være tilpasset, så den adresserer årsagen til det enkelte barns lave skoletrivsel.

- ***Intet barn skal stå uden for børnefællesskaberne***  
Børnefællesskaberne er af afgørende betydning for børnenes skoletrivsel. Derfor er der behov for at skabe inkluderende børnefællesskaber, hvor alle børn føler, at der er plads til dem. Alle børn, der starter i skole, skal hurtigt opleve at have en ven. Klassefællesskabet er vigtigt, men børnene indgår også i andre skolefællesskaber, og ikke mindst SFO'en spiller en afgørende rolle i at understøtte alle børns deltagelse i børnefællesskaberne.

### BØRNEPERSPEKTIVET

Egmont Fonden inviterer til et bredt samarbejde på tværs af private, offentlige og civilsamfundets aktører om at sikre en god skolestart for alle børn. Foruden de fagprofessionelle, som spiller en nøglerolle, er der behov for, at vi i højere grad styrker forældrenes vigtige rolle og civilsamfundets potentiale i forhold til at sikre en god skolestart.

Vi ser frem til et bredt samarbejde. For Egmont Fonden er det afgørende, at det tager udgangspunkt i barnets perspektiv, da det er jo børnenes liv, det handler om. Skolestarten er en vigtig overgang i børnenes liv, og der er brug for, at vi hjælper dem til at "føle sig store" (igen), så de kommer godt ind i skolelivet. Med denne rapport håber vi, at læserne sidder tilbage med en tydelig fornemmelse af, at dét er en god investering – både for børnene og for os alle sammen.

**Henriette Christiansen**  
Direktør for Egmont Fondens  
Støtte- og bevillingsadministration

# Fakta om børns skolestart

## Skolevejen starter i børnehaven

Næsten alle børn begynder i skole efter at have gået i børnehave. Af børn i alderen 3-5 år går

**Ni ud af ti i børnehave**

## Børnehaveklassen er obligatorisk

Børnehaveklassen har siden 2009 været obligatorisk. I disse år starter årligt cirka

**60.000 i børnehaveklasse**

I bekendtgørelsen om børnehaveklassen står der blandt andet:

“Eleverne skal i børnehaveklassen have lagt fundamentet for deres alsidige udvikling ved at give den enkelte elev udfordringer, der udvikler elevens nysgerrighed, videbegær og lyst til at lære mere og gøre eleven fortrolig med skolen. Eleverne skal tilegne sig viden og færdigheder, som undervisningen i skolens grundlæggende fag kan bygge videre på.”

## Færre børn får skolestarten udsat

Børn skal som udgangspunkt starte i børnehaveklasse i det kalenderår, de fylder seks. Forældre skal ansøge skriftligt, hvis de ønsker at få udsat deres barns skolestart. Barnets dagtilbud vil i så fald vurdere barnet – eventuelt i dialog med PPR. I nogle kommuner er det skolelederen, der endeligt godkender en senere skolestart, mens forvaltningen træffer denne afgørelse i andre kommuner. En tredje mulighed er et udvalg bestående af forskellige fagligheder.

**7%**

af børnene starter senere i skole. Det er et fald fra 17 pct. i 2007.

To ud af tre børn, der får udsat skolestarten, er født i sidste kvartal af året, så de ville ellers have været fem år ved skolestarten i august. Flere børn fra relativt ressourcetsvage hjem, målt på forældrenes indkomst, får udsat deres skolestart, sammenlignet med børn fra mere ressourcestærke familier. Dobbelt så mange drenge som piger starter senere i skole. (9 pct. mod 4 pct.)

Kilde: Tænk tanken DEA: Sen skolestart, notat 2019.

## Mange børn kommer i tidlig SFO

I de fleste kommuner kommer børn i dag i tidlig SFO, dvs. forlader børnehaven i løbet af foråret, inden de begynder i børnehaveklassen til august.

**59 kommuner**

bruger tidlig SFO som primær skolestartsmode, og i 47 af disse kommuner er det den eneste mulighed.

I 36 kommuner er “traditionel” skolestart, hvor børnene begynder direkte i børnehaveklassen til august, det typiske, og 19 af disse kommuner bruger ikke andre modeller. Kun tre kommuner har rullende skolestart som deres foretrukne (og eneste) model. Rullende skolestart betyder, at skolestarten finder sted flere gange i løbet af et skoleår, så børnene typisk kan starte i skole i det kvartal, de fylder 6 år.

Kilde: Anja Hvidtfeldt Stanek, Syddansk Universitet, 2019.

- **11,6 pct.** af eleverne tilkendegiver selv ved indskolingsundersøgelsen hos sundhedsplejersken, at de har lav skoletrivsel. Det svarer til cirka tre børn i hver klasse. Se artiklen *Børn med sociale udfordringer har dårligere skolestart* på side 18.
- **78 pct.** af eleverne siger ved afslutningen af børnehaveklassen, at de godt kan lide at gå i skole. 18 pct. svarer "nogle gange", kun 1 pct. svarer "nej". Læs mere i artiklen *Børn om skolestarten: Det er spændende – og svært* på side 12.
- I 2017 kunne **64 pct.** af 7-årige børn (ifølge deres mødre) "virkelig godt lide skolen"; det er et ret markant fald fra 2013, hvor denne andel var på 76 pct. I 2017 kunne 4 pct. af børnene "ikke lide skolen", mens 32 pct. syntes, "den er nogenlunde".

Kilde: *Børn og unge i Danmark – Velfærd og trivsel 2018, VIVE.*

### Alle børn sprogvurderes i børnehaveklassen

Alle børn sprogvurderes i starten af børnehaveklassen. Resultaterne af sprogvurderingen skal bruges til at tilpasse undervisningen til elevernes kompetencer og forudsætninger. Der er dog ingen krav om, at elevens sproglige udvikling skal vurderes, eller at skolens indsats over for eleven skal justeres efter vurderingen.

I skoler med en høj andel børn fra udsatte boligområder følges eleverne fremover tæt med flere sprogrøver i løbet af børnehaveklassen. De elever, der ikke har tilstrækkelige sprogkunderskaber ved skoleårets afslutning, kan få et sommerskoleforløb med intensiv sprogstimulering. Derefter skal eleven til en fjerde sprogtest, og hvis han/hun ikke består den, kan det betyde endnu et år i børnehaveklassen.

### Næsten alle følger den almindelige undervisning

Af eleverne i børnehaveklassen er næsten

# 98% inkluderet

i den almindelige undervisning (evt. med støtte i klassen) – derfra falder andelen år for år. De resterende to procent af skolestarterne går i segregerede tilbud, fx specialskoler og specialklasser eller interne skoler. Det gælder 1,2 pct. af pigerne og 3,3 pct. af drengene.

Kilde: *Undervisningsministeriet.*

### Ganske få går børnehaveklassen om

# 2%

af eleverne (cirka 1.400 børn) går børnehaveklassen om; tallet har været faldende de sidste tre år og er næsten halveret i forhold til for ti år siden. Næsten 7 ud af ti omgængere er drenge. Skolens leder kan – i samråd med forældrene – afgøre, at en elev skal gå en klasse om, hvis det vurderes at være til elevens bedste.

Kilde: *Undervisningsministeriet.*



# Tre skridt på vejen til den gode skolestart

At få alle godt i gang med skolelivet er en indsats, der skal starte allerede i dagtilbud. Den skal sikre, at barnet oplever sammenhæng, og skolen skal være parat til at tage godt imod børn med forskellige behov. Det viser forskning i god skolestart.

**B**ørn, som finder sig godt til rette i den første tid i skolen, har større chance for at få en rigtig god skolegang. Omvendt kan faglige, sociale og følelsesmæssige problemer i skolestarten være ved langt ind i skoleforløbet og fx påvirke børnenes trivsel, læring, livsduelighed og resultater videre i uddannelsessystemet. Det viser både dansk og international forskning i skolestart, forklarer professor emeritus Stig Broström, der i årtier har fulgt og præget forskningen på området.

– Vi ved fra en lang række undersøgelser, at det for alle børn er en udfordring at gå fra én kultur til en anden – fra børnehavens mere frie struktur med relativt god plads til fri udfoldelse og leg til en mere læringsorienteret struktur. Men for et stort mindretal er den overgang særligt vanskelig, siger han.

Den vurdering understøttes af en ny undersøgelse fra SDU, der er udarbejdet til brug for Egmont Rapporten. Her angiver 11,6 pct. af de 6-7-årige børn selv, at de har lav skoletrivsel. Se også artiklen *Børn med sociale udfordringer trives dårligere ved skolestart* på side 18.

At skulle noget nyt er ikke i sig selv et problem. En undersøgelse, Rambøll har gennemført blandt kommende skolestartere, viser, at 83 pct. af dem glæder sig til at starte i skole. Se artiklen *Børn om skolestarten: Det er spændende – og svært* på side 12. Også andre undersøgelser viser, at børn forventer og ser frem til, at der skal ske noget nyt ved skolestart; de skuffes, hvis den forventning ikke bliver indfriet. Men skiftet fra børnehave til skole er en markant overgang i børns liv. De går fra at være de store i børnehaven til at være de allermindste i skolen. Fra en ret fri til en langt mere struktureret hverdag. Fra kendte relationer til børn og voksne til helt nye. De fysiske rammer skifter også.

Det skift er en læreproces, som alle børn har brug for hjælp til – nogle mere end andre. Der findes ifølge Stig Broström ingen sikker opskrift på, hvordan den gode skolestart skal tilrettelægges for at få alle godt med over broen til alt det nye. Men både dansk og international forskning har indkredset tre hovedingredienser, der i hvert fald bør indgå:

- **Tidlig indsats i gode dagtilbud**
- **Sammenhæng i barnets forløb**
- **Velforberejdede skoler, der inddrager forældrene.**



En gruppe store børn fra Nr. Jernløse Børnehus i Holbæk er på vej på besøg på den nærliggende Skovvejen Skole, hvor mange af dem snart skal begynde. De skal have en idrætstime sammen med børnehaveklassen.



## GODE DAGTILBUD

**F**undamentet for en god skolestart lægges, flere år inden barnet sætter sine ben i skolen første gang. Dét gælder alle børn, og ifølge Stig Broström stiller det særlige krav til kvaliteten i dagtilbud med børn i udsatte positioner:

– Det måske allervigtigste for en god skolestart og et godt skoleliv er, at udsatte børn fra første dag i dagtilbud møder rigtig god dagtilbudspædagogik – dvs. gode rammer for leg og en primær pædagog, der har kompetencer og tid til nærvær og følelsesmæssigt samspil med barnet.

At forberede børn godt til skolen handler ifølge Stig Broström ikke om at tilegne sig skolefærdigheder i snæver forstand. Det vigtige er, at barnet lærer at skabe sociale relationer, udvikler sit sprog og får en erkendelse af sig selv og sin omverden. Tre ting, som er helt afgørende for at kunne begå sig og trives i skolens miljø. Se også artiklen *Skolestart gør store børn små igen*.

Det er imidlertid ikke nok, at dagtilbuddet generelt er af høj kvalitet, og at der sættes tidligt ind med støtte til de særligt udsatte. Ifølge Broström skal dagtilbud også have et systematisk fokus på de udsatte børns overgang til skolelivet, og det kan mange dagtilbud blive meget bedre til og samarbejde bedre med skoler om. At det samarbejde er godt, skal begge parter tage ansvar for.





Mange kommuner forsøger at lette børns overgang fra dagtilbud til skole, fx via skolebesøg på børnenes kommende skole. Her er Mille og Ingeborg fra børnehaveklassen på Skovejens Skole, hvor Nr. Jernløse Børnehus er på besøg til en fælles idrætstime.

## SAMMENHÆNG I BARNETS FORLØB

International forskning peger i retning af, at det er vigtigt for børnenes trivsel og læring, at der i overgangen til skole bliver etableret et vist mål af sammenhæng, kontinuitet og samspil mellem de arenaer, hvor børnene lever deres liv.

– En række kvalitative studier konkluderer, at det gavner børns skolestart, at der er elementer i skolen, som de genkender fra børnehaven og fra besøg på skolen. Det er trygt og kan bidrage til, at de får en oplevelse af at være gode til noget i skolen, fordi de kender det og har prøvet det før, siger Stig Broström.

Den viden har gjort, at mange kommuner er optaget af at skabe sammenhæng og tilrettelægge forskellige former for overgangsaktiviteter. Mange sørger for, at børnene møder deres kommende børnehaveklasseleder, og det er også almindeligt at trække forløb og artefakter fra børnehaven med ind i børnehaveklassen, hvor de bliver brugt på nye måder, som børnene oplever at mestre.

Det kan også have værdi, at børn og pædagoger besøger skolen på forhånd, og at storegruppen i børnehaven får besøg dér af deres kommende børnehaveklasselærer. Kendskab til den virkelighed, der venter inde i skolen, kan have værdi for især de børn, som er bange eller

bekymrede for at starte i skole, påpeger Stig Broström:

– En dreng med krudt bagi har måske i den bedste mening fået at vide i børnehaven, at "du er en god og frisk dreng, men når du skal i skole, skal du lære at sidde stille". Mangler drengen godt selvværd, kan han få det indtryk, at "i skolen må man ikke være, som jeg er".

### *En vigtig rejsekammerat*

Det kan også skabe tryghed, hvis de kommende skolebørn kan fastholde nogle af deres relationer, når alt andet forandrer sig. International forskning har således vist, at det er af stor betydning for både læring og trivsel, at børn, der starter i skole, kan "holde en ven i hånden". Derfor lægger mange skoler vægt på at danne klasser, så alle kan starte sammen med en god ven.

Kontinuiteten i børns overgange kan også styrkes ved at have en kendt voksen, der følger med på rejsen. Det viser både praksiserfaringer og forskning. Især kan det have værdi for socialt udsatte børn, vurderer Stig Broström, der definerer børn som socialt udsatte, når deres familie har begrænset evne til at yde dem effektiv omsorg, beskyttelse og sikre deres langsigtede udvikling og trivsel.

– Især for socialt udsatte børn kan det gøre en vigtig forskel, at der i klasserum-

met er en person, som kender dem og med bare et lille nik kan signalere, at de har en voksen med sig, som kender dem og tror på, at det her kan de godt, forklarer Stig Broström og foreslår, at det fx kan være en pædagog, som har haft barnet i forårs-SFO.

Det kan dog også have en pris for et barn i skolestarten at blive udpeget som én med særlige behov og særlige problemer. Nogle børn oplever, at den forståelse af dem i skolestarten hænger ved langt ind i skolelivet. Det indikerer en nylig undersøgelse af Anja Hvidtfeldt Stanek, lektor ved Institut for Psykologi på SDU.

Læs også artiklen *Forældrenes tryghed smitter af på børnene* på side 30.

Endelig har forskerne opdaget, at der også er brug for, at pædagoger fra dagtilbud støtter børnene i at få taget afsked med dagtilbud og at håndtere den sorg, det også er at forlade børnehavens kendte og trygge rammer og relationer:

– I overgangen mellem børnehave og skole er voksne omkring barnet i praksis typisk orienteret mod fremtiden og alt det nye, barnet skal lære at kende. De er langt mindre opmærksomme på betydningen af afsked og bearbejdning af savn, siger psykolog Inge Schouh Larsen, der er forfatter til flere undersøgelser af børns skolestart.



## VELFORBEREDTE SKOLER

Også i "den modtagende ende" er der ifølge både forskere og praktiskere behov for stor opmærksomhed om skolestartens kvalitet. Ligesom børnene forventes at være skoleparate, taler man i stigende grad om, at skolen skal være børneparat. Skoler skal især være parate på tre måder for at sikre en god skolestart for alle børn og især for de børn, der har kendte udfordringer og/eller risikerer at få det vanskeligt i skolen:

### 1. Kendskab til de børn, der starter

Det er dokumenteret, at en grundig og systematisk overlevering af viden inden skolestart gavner udsatte børn. De får en bedre støtte i børnehaveklassen, når skolen kender barnets udfordringer i god tid før skolestart.

– Jo mere systematik og grundighed i overleveringen af information til skolen før skolestart, desto bedre skolestart får det udsatte barn, siger seniorforsker på VIVE Jill Mehlbye, der står bag en undersøgelse, der dokumenterer, at den type videndeling gavner børn med udfordringer i skolestarten.

Læs mere i artiklen *Skoler skal kende udsatte børn længe før skolestart*.

### 2. Evne til at inkludere børn med forskellige forudsætninger

Skoler inkluderer nu næsten alle børn i den almindelige undervisning ved skolestart. Derfor er en børnehaveklasse i dag en mere sammensat børnegruppe end tidligere. Det er derfor ikke blevet lettere for skoler at tilrettelægge en skolestart, der sikrer et godt læringsmiljø og gode børnefællesskaber for alle børn. Eleverne i klassen har ret forskellige behov og grader af modenhed.

Det vurderer lektor Pernille Hviid, der forsker i børnepsykologi ved Københavns Universitet:

– Skolen er nødt til at arbejde meget bevidst med, hvordan vidt forskellige børns behov og perspektiv kan rummes, fx når der skal dannes klasser, indrettes klasserum, besluttes aktiviteter, tilrettelægges undervisning og lægges skemaer for lærere og pædagoger i indskoling.

At sikre alle børns deltagelse i gode børnefællesskaber kræver, at skolen har et øje for og understøtter børns venskaber, både de venskaber, børn har, når de starter i skole, og nye venskaber, som spirer frem, fastslår Pernille Hviid.

Her bakkes hun op af lektor Anja Hvidtfeldt Stanek, som er forfatter til en ph.d.-afhandling, der følger en gruppe børn i børnehaven, børnehaveklassen og 1. klasse:

– Børnenes sociale relationer og erfaringer har enorm betydning for deres trivsel og evne til at koncentrere sig i skolen, så lærere skal forstå, hvilke relationer der er af betydning set fra det enkelte barns perspektiv, siger Anja Hvidtfeldt Stanek.

Den viden, som skoler får fra dagtilbud om nye børnehaveklassebørn før skolestarten, bør derfor også inkludere viden om børnenes sociale liv og fællesskaber, og skolen bør kunne vende tilbage med spørgsmål til børnehaven, når det viser sig relevant at blive klogere på børnene, vurderer hun.

Læs mere i artiklen *Vores skole skal være for alle*.

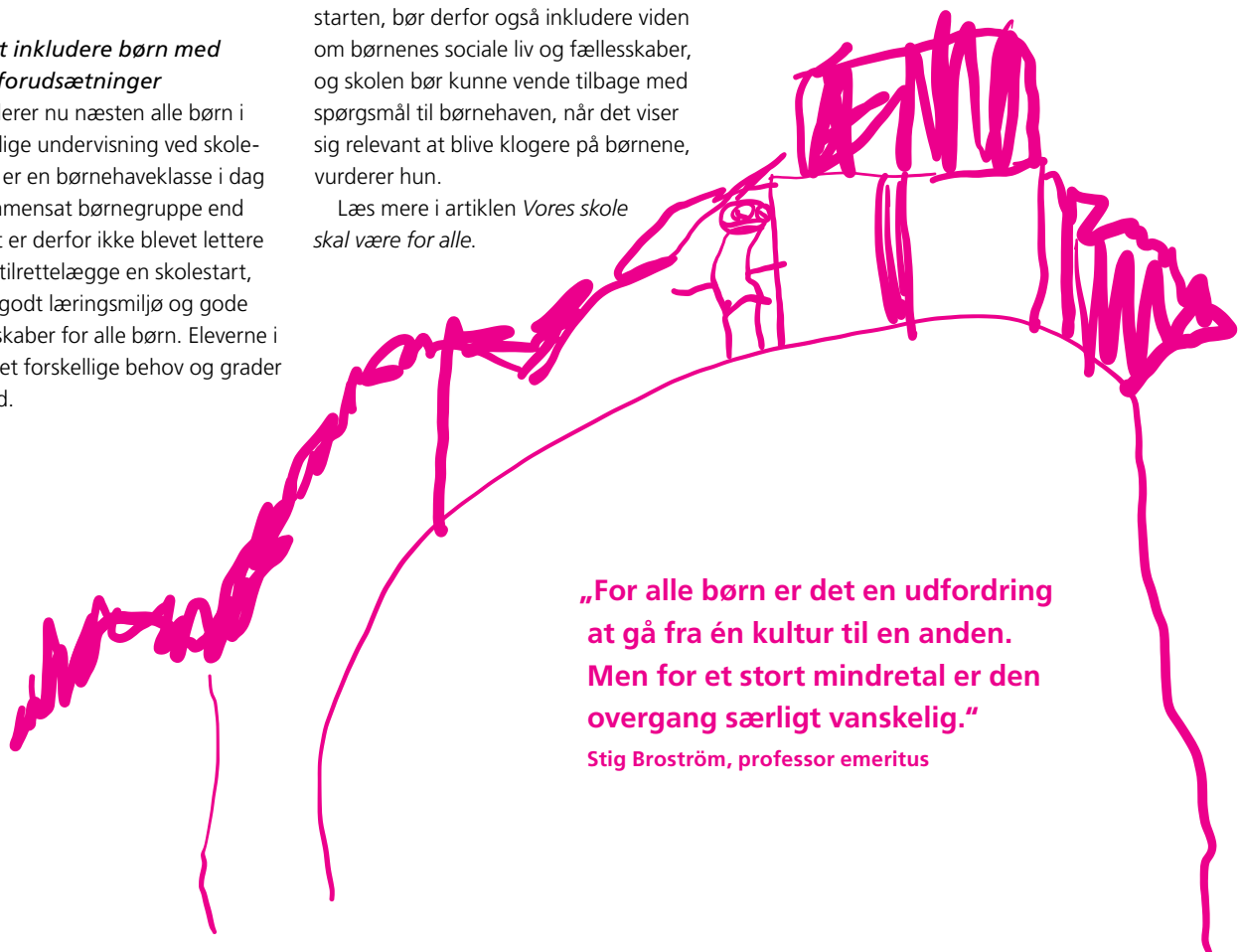
### 3. Godt samarbejde med forældrene

En vigtig opgave for skolerne er at sikre, at dialogen og samarbejdet med forældrene sker på måder, der gør forældre trygge og inddrager dem. Det er ikke mindst vigtigt i forhold til dem, hvis børn risikerer at få vanskeligheder i skolestarten.

Studier viser, at forældre tilgår deres første barns skolestart ud fra deres egne erfaringer med skole og skolestart. Hvis de er dårlige, smitter det let af på barnets forventninger.

Det er også vigtigt, at skolen forebygger, at forældre i udsatte positioner trækker sig fra forældresamarbejdet; det er der en risiko for, hvis de er usikre på, hvad skolen forventer af dem og/eller er nervøse for, om de kan leve op til dét.

Læs også artiklen *Forældre starter også i skole* på side 28.



„For alle børn er det en udfordring at gå fra én kultur til en anden. Men for et stort mindretal er den overgang særligt vanskelig.“

Stig Broström, professor emeritus

# Børn om skolestarten: Det er spændende – og svært

## Sådan er undersøgelsen gennemført

Rambøll har for Egmont Fonden gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt børn fra årgang 2012 og 2013 og deres forældre. Det er de årgange, som henholdsvis har gået et år i børnehaveklasse eller skal begynde i børnehaveklasse i august 2019. Børn og forældre er hver for sig blevet spurgt til en række oplevelser med/forventninger til skolestarten.

Der er udtrukket en stikprøve på 1.300 børn fra hver årgang. I alt 690 børn og 756 forældre har besvaret spørgeskemaet. Med det antal besvarelser ligger den generelle statistiske usikkerhed på mellem 4 og 6 procentpoint.

Rambøll har tjekket svargruppens repræsentativitet i forhold til de to børneårgange på tre vigtige punkter: familiens indkomst, barnets køn, og hvorvidt barnet skal gå i folkeskole eller fri-/privatskole. På alle tre punkter er de deltagende børn og forældre repræsentative for forældre- og børnebefolkningen i aldersgruppen.

Deltagerne har besvaret de relevante spørgsmål via et web-baseret spørgeskema, hvor de har fået de enkelte spørgsmål og svarmuligheder læst op.

Et notat om undersøgelsens resultater og metode er tilgængeligt på Egmont Fondens hjemmeside.

Det er almindeligt at have sommerfugle i maven før første skoledag, men for en del børn er der mere på spil end positive forventninger. Det viser svar fra kommende skolebørn og børn, som ser tilbage på deres første år i skolen.

**L**angt de fleste børn i børnehaveklasse er glade for at gå i skole, men næsten en tredjedel synes, det var svært at starte i skole. Det billede tegner sig, når man spørger børnene selv, og det har Rambøll gjort i to forskellige undersøgelser for Egmont Fonden. Se faktabokse om undersøgelserne.

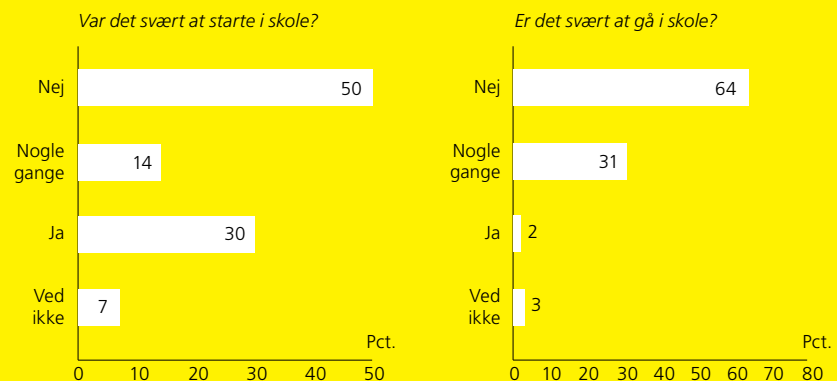
Cirka 700 børnehavebørn og børn i børnehaveklassen og deres forældre har i en spørgeskemaundersøgelse svaret på en række spørgsmål om skolestart.

Langt de fleste børnehavebørn (83 pct.) glæder sig til at starte i skole, og næsten lige så mange af børnene i børnehaveklassen (78 pct.) svarer, at de godt kan lide at gå i skole.

Men skolestarten opleves også som svært for en del børn. Når de tænker tilbage, oplever 30 pct. af børnene, at det var svært at starte i skole. Og selv om det ved afslutningen af børnehaveklassen kun er 2 pct. af børnene, der stadig synes, at det er svært at gå i skole, svarer hver tredje (31 pct.), at det nogle gange er svært. Se figur 1.

## Nogle gange er det svært

Figur 1: Børnehaveklassebørn svarer



Kilde: Rambøll: Børns oplevelser af skolestart, 2019. Antal svarpersoner: 369.



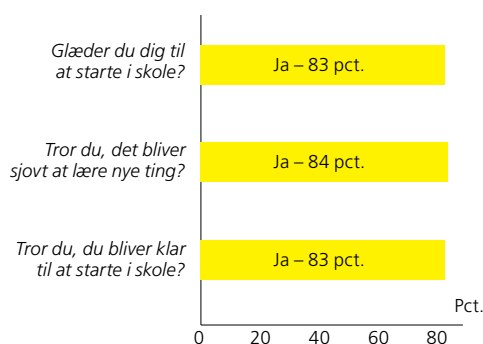


Venskaber i skolestarten er vigtige. Her og på de følgende sider er børn fra Nr. Jernløse Børnehus i Holbæk og børnehaveklasser på Søndervang Skolen i Aarhus og Amager Fælled Skole fotograferet med en god ven.

## Blandede følelser

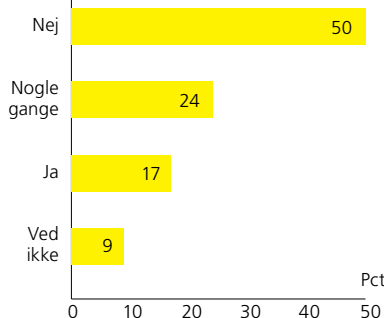
Figur 2: Børnehavebørn svarer

### Høje forventninger til skolen ...

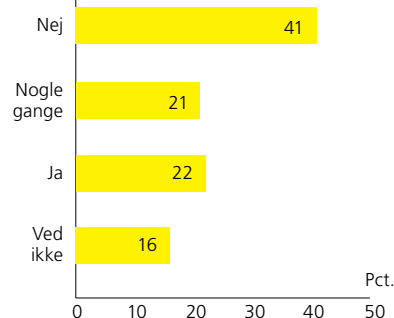


### ... iblandet en vis nervøsitet

Er du nervøs for at starte i skole?



Tror du, at det bliver svært at gå i skole?



Kilde: Rambøll: Børns oplevelser af skolestart, 2019. Antal svarpersoner: 321.

## BLANDEDE FORVENTNINGER

Før skolestarten har børnene høje forventninger til skolen, men for mange er de positive følelser blandet med en portion nervøsitet. Det viser svarene fra de børnehavebørn, der indgår i undersøgelsen.

Størstedelen af børnehavebørnene (83 pct.) mener selv, at det bliver sjovt at lære nye ting. Men samtidig svarer fire ud af ti børn (41 pct.), at de er eller nogle gange er nervøse for at skulle starte i skole. Cirka lige så mange forventer, at det – i hvert fald nogle gange – bliver svært at gå i skole. Se figur 2.

Mange af børnehavebørnene (43 pct.) ved ikke, hvad de skal lave i skolen – selv om næsten alle (95 pct.) har besøgt den skole, de skal gå på.

## VENSKABER ER DET VIGTIGSTE

At få venner og nogen at lege med er klart det tema, som fylder mest i børnenes tanker om skolestarten. Børnehavebørnene er spændte på det, og eleverne i børnehaveklasse og 3. klasse husker det som meget vigtigt. Det fremgår af Rambølls interviewundersøgelse blandt børn på skoler og i dagtilbud. Se også faktaboksen *Sådan er børnene blevet hørt*.

Børnene er via en række forskellige lege og aktiviteter blevet spurgt om deres forventninger, bekymringer og oplevelser af skolestarten, og børnene svarer entydigt, at venskaber og relationerne til andre børn i skolen er det vigtigste.

Usikkerheden om at få venner og høre til i et fællesskab optager mange af de børn, Rambøll har talt med. De børn, der ikke er startet i skole endnu, er spændte på, hvem de andre børn i skolen mon er, og er nervøse for, om de vil få nye venner og nogen at lege med henne i skolen.

“Jeg er nervøs for at starte i børnehaveklassen, fordi så møder jeg en masse skolebørn. Og jeg har ikke mødt dem, så jeg kender dem ikke – og så er det svært at finde nogen at lege med,” fortæller et børnehavebarn.

En pige i 2. klasse husker tilbage på sit skift fra børnehave til skole:

“Jeg blev meget ked af det, da jeg fandt ud af, at min bedste veninde ikke skulle gå på den samme skole som mig. Det var lidt svært at sige farvel til hende.”

Hun fortæller også om utrygheden i skiftet fra stor til lille:

“Jeg var én af de største på stuen, men da jeg kom over i skolen, var jeg en af de mindste. Det var en lidt underlig følelse. Jeg var bange for de store drenge. Jeg var ikke helt tryk ved det.”

Den sociale usikkerhed fylder en del i den første tid i skolen, forklarer en række børn i børnehaveklassen og 3. klasse, som Rambøll har talt med. Flere af dem



fortæller, at de i skolestarten var nervøse, generte og bange for at spørge andre børn, om de måtte være med i deres leg, eller om de ville være venner. Og at det krævede mod og handling.

Et barn i børnehaveklassen fortæller: "Det kræver, at man spørger: 'Skal vi være venner?'. Men jeg tænkte: 'Hvad hvis nu, de ikke kan lide mig?'. Men man skal bare sige: 'Nu gør jeg det!'"

De interviewede børn fortæller, at det er en stor fordel at kende nogle af de andre børn så godt, at man kan bede dem om hjælp. De udtrykker, at det er lettere at lære i et børnefællesskab, hvor man kender hinanden godt, blandt andet fordi man så "hygger sig bedre sammen" og er mindre nervøse for at svare noget forkert i klassen.

### DET SVÆRE FRIKVARTER

Uden venskaber og legekammerater kan især frikvarterernes mindre strukturerede rammer være en udfordring.

"Nogle gange, da jeg startede, var jeg lidt ked af det. Det var i frikvartererne, det var udenfor. Der var det lidt svært at finde på noget at lave," fortæller et barn i børnehaveklassen.

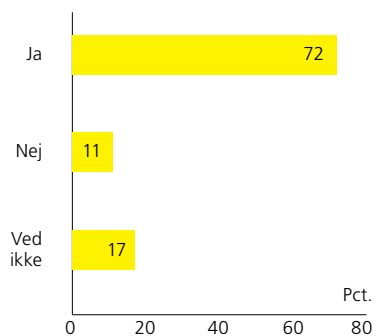
Fleere af de interviewede børn – og deres forældre – giver udtryk for, at det kan være en hjælp, når de voksne i skole eller fritidstilbud strukturerer aktiviteter i frikvarterne, hjælper med at lave legeaftaler både i og uden for skolen samt sammensætter legegrupper og makkerpar, så børnene ved, hvor og hvem de kan orientere sig mod uden for undervisningen.

I surveyundersøgelsen er børnehavebørnene blandt andet blevet spurgt, om de forventer, at det bliver let for dem at få nye venner i skolen. Det tror 72 pct., mens hver niende (11 pct.) svarer nej, og resten (17 pct.) er usikre på det. Se figur 3. Heldigvis viser undersøgelsen, at det i slutningen af børnehaveklassen er lykkedes næsten alle børn (97 pct.) at få gode venner i klassen.

### Får jeg mon nye venner?

Figur 3: Børnehavebørn svarer

Tror du, at det bliver let for dig at få nye venner i skolen?



Kilde: Rambøll: Børns oplevelser af skolestart, 2019. Antal svarpersoner: 321.







## BØRN OG VOKSNE HAR FORSKELLIGE BEKYMRINGER

Mens børnehavebørnene er mest optagede af, om de får nye venner, er deres forældre ifølge Rambølls survey mere bekymrede over, om deres barn vil kunne sidde stille, høre efter og koncentrere sig. Hver fjerde børnehaveforælder er bekymret for, om deres barn vil kunne koncentrere sig i skolen (25 pct.), og om barnet kan sidde stille og høre efter, når læreren taler (23 pct.). Se figur 4.

I flere kvalitative interview giver forældre til nystartede elever dog udtryk for, at venskaber og relationer både ligger dem og deres barn meget på sinde:

“Han havde fået tre meget gode venner i børnehaven, og de skulle ikke på samme skole. Han startede i skolen og kendte ikke nogen. Det bekymrede ham. Også at alle andre ville have venner, og han ville være ekskluderet,” fortæller en mor til en dreng i børnehaveklassen.

Også for en forælder til en pige i børnehaven er det sociale den største kilde til bekymring:

“Jeg vil sige, jeg er en anelse bekymret for den pige, som hun er. Hun kan godt være lidt indadvendt, og hun kan have svært ved at fortælle, hvad hun tænker og føler, især overfor fremmede. Så jeg har en forventning om, at det bliver problematisk, men også at børnehaven og skolen nok vil gøre, hvad de kan.”

## Forældrenes bekymringer

Figur 4: Forældre til børnehavebørn svarer

Jeg er bekymret for, at mit barn ...



Kilde: Rambøll: Børns oplevelser af skolestart, 2019. Antal svarpersoner: 345-353.

## Sådan er børnene blevet hørt

Rambøll har også gennemført en kvalitativ undersøgelse, bygget på besøg hos og samtaler med børn i tre dagtilbud, tre børnehaveklasser og tre 3. klasser i tre forskellige kommuner: I alt har 79 børn medvirket. Rambøll har brugt en række involverende metoder til at tale med børnene om deres perspektiv på den gode skolestart – blandt andet:

- *Skolestarterløbet* – et spil for børnehavebørn om forventninger og bekymringer til skolestarten.
- *Grand tours* – ture rundt på skolen, hvor børnehaveklasseelever fremviser fysiske steder, hvor de har et godt og et mindre godt minde fra skolestarten.
- *Tegneworkshop*, hvor børnehaveklasseelever har tegnet deres oplevelser i forbindelse med skolestart. Børnetegningerne i Egmont Rapporten 2019 er fra disse workshops.
- *Børne-TED talks* – 3. klasses elever har formidlet deres historier om skolestart til en gruppe af førskolebørn.

Rambøll har desuden talt med 17 forældre til børn i de tre aldersgrupper om skolestarten. Der er tale om en lille, kvalitativ undersøgelse, så det er ikke muligt at generalisere ud fra de medvirkende børns og forældres oplevelser af skolestart.

# Skolestart gør store børn små igen

At hjælpe børn godt i gang med skolelivet kræver forståelse af, hvad børnene i den alder især er optaget af: gode lege med andre børn og nysgerrige samtaler med voksne. Begge dele er vigtige forberedelser til skolelivet, fastslår børneforsker.

**T**iden omkring skolestart er en dramatisk epoke i alle børns liv. Ikke alene på det ydre plan med skift fra vante rammer i dagtilbud til skolens nye virkelighed. Barnets indre liv er også fuld af omstilling, og at forstå hvad der sker inde i barnet, er en vigtig forudsætning for at tilrettelægge en god skolestart.

Det vurderer Pernille Hviid, lektor og forsker i børnepsykologi ved Københavns Universitet og del af formandskabet for Rådet for Børns Læring. Hun giver her et indblik i den psykologiske udvikling i det 5-6-årige barn, hvor evnen til at tænke abstrakt er en ny og vigtig kompetence.

– Omkring skolealderen går børn fra at tænke konkret og billedligt til at tænke på en begrebslig måde. Det er på en måde hele perspektivet på sig selv og verden, der ændrer sig for barnet.

Dertil kommer, at barnet på dette tidspunkt er på vej væk fra den egocentriske tænkning, som det mindre barn har. Det mindre barn kan ikke forestille sig, at andre kan tænke noget andet, end det selv tænker. Det kan det store børnehavebarn godt, men det har stadig meget at lære, og hvis evnen til at se verden fra andre perspektiver end barnets eget ikke er tilstrækkeligt udviklet, når barnet starter i skole, vil barnet få det meget svært i skolen, siger Pernille Hviid:

– I skolen kommer man ingen vegne uden evne til abstraktion. Skolen er en verden fuld af abstraktioner og begreber,

som børn skal lære at bruge, når de tænker. At vide, at andre kan tænke noget andet end dig, er forudsætningen for at fungere inde i skolen – både fagligt og socialt.

## LEG GØR BØRN SKOLEKLAR

Legen er især dér, hvor førskolebørn lærer at tænke abstrakt, forklarer Pernille Hviid:

– Når Peter vifter med en pind i legen, ser hans legekammerat en konkret handling, men skal samtidig lure, om Peter i deres leg lige nu er fårehyrde, ridder eller noget helt tredje. Og hvis Peter er fårehyrde, hvad er legekammeraten så i legen?

Med støtte fra pinden i hånden skaber Peter et nyt univers, som ikke er der konkret i børnehaven. Barnets store lyst og vilje til at lege betyder, at det får udviklet sin evne til abstraktion og til at prøve at regne ud, hvad der er meningen med det, legekammeraten gør. At forstå den anden er afgørende vigtigt i skolen.

– Via leg erfarer barnet, at der findes en symbolsk verden oveni den fysiske, og i leg lærer barnet også at skelne sin egen person fra den andens. Helt konkret skifter Peter position, fra Peter til fårehyrde og måske til noget tredje, og det fremmer hans fornemmelse for den anden.

At lære via leg i børnehaven forudsætter et læringsmiljø, der understøtter leg nok og tilpas kvalificeret, og Pernille Hviid er derfor glad for, at den nye styrkede pædagogiske læreplan har et markant fokus på leg:

– Legen er værdsat i dagtilbud, og leget bliver der. Men ofte møder jeg blandt pædagoger en vis usikkerhed om, hvordan de bedst understøtter og deltager i legen. Derfor er det rigtig godt, at den styrkede læreplan betoner legen. Det kan forhåbentlig bidrage til, at flere børn får leget nok – og på en måde, så de via legen udvikler det, de behøver for at starte i skole.

## TID TIL KLOGE SAMTALER

Det kendetegner også de 5-6-årige børn, at de bakser med livets helt store spørgsmål, forklarer Pernille Hviid:

– I takt med at børns verden åbner sig på nye måder, bliver de optagede af eksistentielle, dybe spørgsmål, som er umulige at svare på. De prøver at få deres verdensbillede på plads og gør brug af en slags hverdagsfornuft – en forestilling om, at verden er fornuftigt og logisk indrettet. Det får til tider verden til at fremstå absurd i deres øjne: Hvorfor spiser voksne ikke mere slik, når de har råd til at købe slik? Hvorfor er der krige, når krig gør mange kede af det?

Det viser sig også i legen, at børn før og under skolestart knokler løs for at begribe

og finde svar på de store livstemaer. De ældste børn i dagtilbud knytter egen-skaber til deres roller i legen: "Så var du prinsessen, og prinsessen var ond". De interesserer sig stærkt for menneskers bevæggrunde. For liv, død, ordentlighed og svigt.

Derfor er det ikke nok at skabe rum for, at de store førskolebørn kan lege med andre børn. Et barn på 5-6 år har også brug for at have voksne omkring sig, som det kan gå rundt og småfilosofere med, fastslår Hviid.

– Barnet kan i den alder ikke tænke godt uden at tale, og dets udvikling sker i relationer. For at forstå den fælles verden har barnet derfor brug for voksne, som gider lytte til det, og som anerkender barnets tanker.

Der skal derfor være tid til at tale med det snart skolestartende barn – at være til rådighed som samtalepartner. De har brug for nysgerrige samtaler i børnehaven, indskoling og derhjemme, men også med bedste-forældre, pædagogerne i SFO og andre voksne i barnets liv. For opgaven skal løses, mener Pernille Hviid:

– Vi svigter de fem-seksårige, hvis vi ikke sikrer dem nogen at tale med. Gør vi det ikke, går de glip af noget meget vigtigt. De har brug for at opleve at være værd at lytte til, og at voksne er værd at tale med. Dét er *alle* voksnes ansvar at vise børn det, og heri ligger også en relevant civilsamsfundsopgave.

### **DET ER HÅRDT AT BLIVE MINDRE**

Uanset hvor grundigt forberedt barnet er, vil det at træde ind i skolegården første skoledag være en kæmpe stor udviklingsudfordring. For *alle* børn. For mens voksne typisk ser skolestart som et skift, der gør barnet større, vil barnet selv opleve at blive mindre.

– Vanskelighederne ved skolestart knytter sig ikke til at blive større, men til at blive mindre. Børn på vej i skole fortæller, at "i børnehaven var vi konger til sidst, til næste år er vi de små".

Udviklingsudfordringen er særlig stor, når et barn kommer i skole uden at have vigtige erfaringer med fra det sidste år i

børnehaven om at være sådan én, som kan være med til at beslutte, hvad der skal leges; én der sætter et værdsat aftryk på børnekulturen og på børnehavens aktiviteter og gøremål. Børn uden de erfaringer er ofte udsatte i skolestarten, vurderer Pernille Hviid.

Nogen skal opdage og bevidne, at et barn udvikler sig. Barnet skal erfare større ansvar og indflydelse – at blive set op til og efterbet af de små. De erfaringer bidrager til at give barnet en sikkerhed i, hvem det er, og en tro på, at det kan gøre en forskel. Det er meget vigtigt at erfare, før man starter i skole, forklarer Pernille Hviid.

– Vi skal tilstræbe, at ethvert barn udover skoletasken har den bagage med sig i skole, at det har oplevet at være set og anerkendt som én af de store. Én der nyder respekt og på en toneangivende måde har indflydelse på hverdagskulturen i børnehaven. Så går barnet mere rank ind i den nye skolekultur.

**„Vi svigter de fem-seksårige, hvis vi ikke sikrer dem nogen at tale med. Gør vi det ikke, går de glip af noget meget vigtigt.“**

Pernille Hviid, lektor og forsker i børnepsykologi

*Børns leg i dagtilbud er vigtig for, at de udvikler de personlige og sociale kompetencer, der er nødvendige for at begå sig i skolens verden. Her leger Alma og Ariana fra Nr. Jernløse Børnehus.*



# Børn med sociale udfordringer trives dårligere ved skolestart

Hvert niende barn i børnehaveklasse og 1. klasse siger selv, at de trives dårligt i skolen. De børn, der har problemer i relationen til kammerater eller forældre, har langt oftere end andre lav skoletrivsel i den første skoletid.



**D**e fleste 6-7-årige børn er glade eller meget glade i skolen, men et mindretal på 11,6 pct. er det ikke. Det viser journaler fra over 6.000 børns samtaler med sundhedsplejersken, som forskere på Institut for Folkesundhed på Syddansk Universitet (SDU) har analyseret.

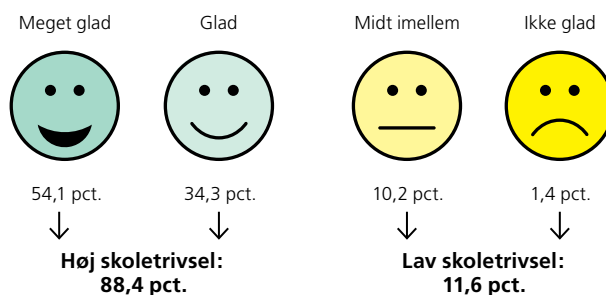
Ved den indskolingsundersøgelse, sundhedsplejersken laver med børn i børnehaveklassen eller 1. klasse, bliver de selv spurgt: "Hvordan har du det for det meste i skolen?": Meget glad, glad, midt i mellem eller ikke glad.

Forskerne definerer "lav skoletrivsel" som at svare "ikke glad" eller "midt imellem". Det gør hver niende elev – svarende til tre elever i en børnehaveklasse med 26 elever. Se figur 1.

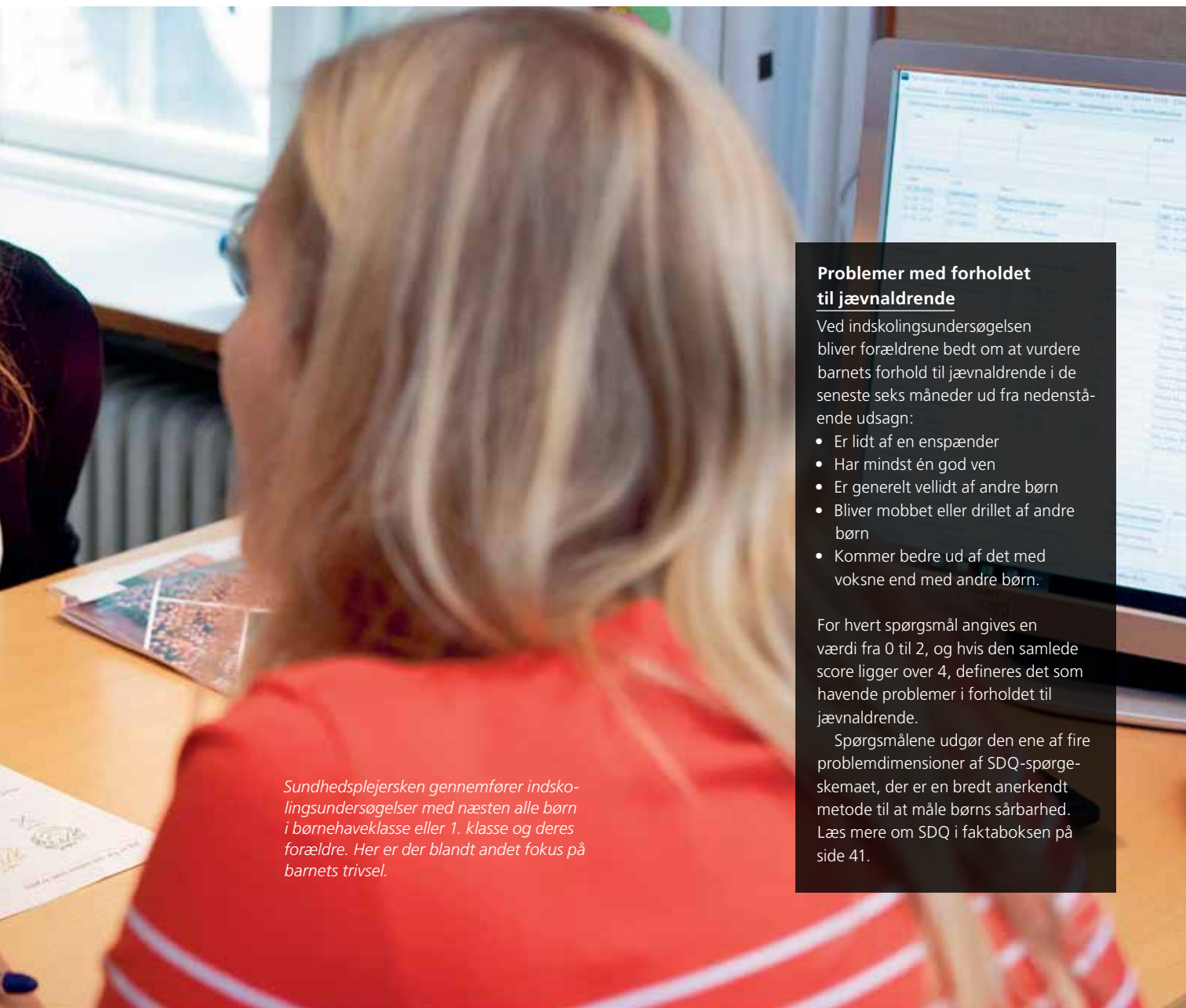
Undersøgelsen viser, at flere drenge end piger har lav skoletrivsel (13,4 pct. mod 9,8 pct.).

## Hvordan har du det for det meste i skolen?

Figur 1: 6-7-årige børns egen vurdering af skoletrivsel



Kilde: Statens Institut for Folkesundhed, SDU: Karakteristik af børn, der starter i skole, 2019.



*Sundhedsplejersken gennemfører indskolingsundersøgelser med næsten alle børn i børnehaveklasse eller 1. klasse og deres forældre. Her er der blandt andet fokus på barnets trivsel.*

### Problemer med forholdet til jævnaldrende

Ved indskolingsundersøgelsen bliver forældrene bedt om at vurdere barnets forhold til jævnaldrende i de seneste seks måneder ud fra nedenstående udsagn:

- Er lidt af en enspænder
- Har mindst én god ven
- Er generelt vellidt af andre børn
- Bliver mobbet eller drillet af andre børn
- Kommer bedre ud af det med voksne end med andre børn.

For hvert spørgsmål angives en værdi fra 0 til 2, og hvis den samlede score ligger over 4, defineres det som havende problemer i forholdet til jævnaldrende.

Spørgsmålene udgør den ene af fire problemdimensioner af SDQ-spørgeskemaet, der er en bredt anerkendt metode til at måle børns sårbarhed. Læs mere om SDQ i faktaboksen på side 41.



## SOCIALE UDFORDRINGER TO-TREDOBLER RISIKO FOR LAV SKOLETRIVSEL

Projektleder Trine Pagh Pedersen fra Statens Institut for Folkesundhed på SDU har sammen med sin forskerkollega Janni Ammitzbøll analyseret data fra indskolingsundersøgelsen til brug for Egmont Rapporten. Deres analyser viser blandt andet:

- At forholdet til kammeraterne har stor betydning for nystartede skolebørns skoletrivsel. Børn, der har problemer i *forholdet til jævnaldrende*, har to-tre gange så høj risiko for lav skoletrivsel. Se også faktaboksen *Problemer med forholdet til jævnaldrende*.
- At risikoen for lav skoletrivsel også er to-tre gange højere for børn, hvor sundhedsplejersken ved samtalen konstaterer, at der er *problemer i relationen mellem barn og forældre*, fx manglende kontakt/samspil i samtalen, problemer med fysisk eller psykisk omsorg eller andet.
- At man hyppigere finder lav skoletrivsel hos børn, hvor sundhedsplejersken bemærker, at barnet har problemer med *sprog* eller *motorik*, eller hvor andre fagprofessionelle har haft bemærkninger til barnets *skoleparathed*.
- At jo flere *samtidige* udfordringer, barnet har, jo større er risikoen for lav skoletrivsel i forbindelse med skolestarten.

Figur 2 viser, hvor mange af de 6-7-årige børn, der har de pågældende udfordringer, og hvor meget hver enkelt udfordring forhøjer deres risiko for lav skoletrivsel. Figur 3 viser, hvad antallet af samtidige udfordringer betyder for skoletrivslen.

– Det er værd at bemærke, at problemer i forholdet til de jævnaldrende har så stor selvstændig betydning for skoletrivsel blandt børn i børnehaveklassen og første klasse. Det peger på, hvor vigtigt det er at have fokus på dette i forbindelse med skolestart, siger Trine Pagh Pedersen.

Derimod er der ingen signifikante forskelle på skoletrivsel, når man ser på forældrenes socioøkonomiske kendetegn, eller om barnet bor med begge forældre eller ej.

– Undersøgelsen tyder på, at lav skoletrivsel i skolestarten ikke er knyttet så tæt til bestemte sociale vilkår. Det er vigtigt for både lærere og pædagoger at vide, at trivselsproblemer i skolestarten er noget, der kan ramme børn fra alle sociale lag og alle slags familier, siger Trine Pagh Pedersen.

## SUNDHEDSPLEJENS VIDEN KAN UDNYTTES BEDRE

Formand for Fagligt Selskab for Sundhedsplejersker, Susanne Rank Lücke, betegner det som meget værdifuldt, at sundhedsplejen i indskolingen foretager en faglig vurdering af næsten alle børns trivsel. En viden, som sundhedsplejersken – med forældrenes tilladelse – kan dele med andre fagprofessionelle omkring barnet.

## Risikofaktorer for lavere skoletrivsel

Figur 2: Bemærkninger om udfordringer ved indskolingsundersøgelsen

Når barnet har udfordringer med ...	... forhøjer det risikoen for lav skoletrivsel*	Andel af elever med denne udfordring
Forholdet til jævnaldrende <sup>1</sup>	2,7 gange	6,5 pct.
Forældre-barn-relationen <sup>2</sup>	2,6 gange	5,2 pct.
Skoleparathed <sup>3</sup>	2,4 gange	2,2 pct.
Sprog <sup>4</sup>	1,4 gange	9,3 pct.
Motorik <sup>5</sup>	1,4 gange	10,9 pct.

\* I forhold til børn uden denne udfordring. Beregningerne er korrigeret for relevante sociodemografiske faktorer.

<sup>1</sup> Barnet ligger uden for normalområdet i en måling af forholdet til jævnaldrende, udfyldt af forældrene. Se også faktaboks.

<sup>2</sup> Sundhedsplejersken har mindst én bemærkning til forældre-barn-relationen, fx manglende kontakt/samspil i samtalen.

<sup>3</sup> Andre fagprofessionelle (fx lærere eller pædagoger) har haft bemærkninger til barnets skoleparathed ved indskoling.

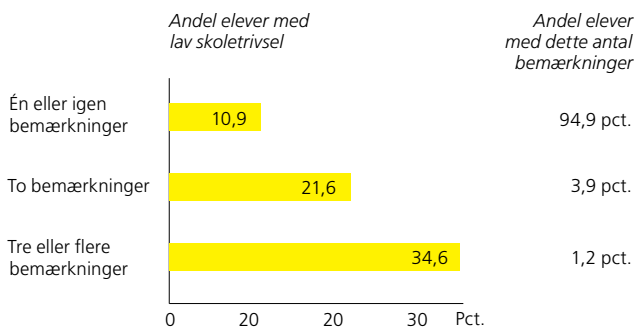
<sup>4</sup> Sundhedsplejersken har mindst én bemærkning til barnets sprog, fx dets udtale, ordforråd eller evne til at anvende sproget.

<sup>5</sup> Sundhedsplejersken har mindst tre bemærkninger til barnets motorik.

Kilde: Statens Institut for Folkesundhed, SDU: Karakteristik af børn, der starter i skole, 2019.

## De særligt udsatte

Figur 3: Antallet af bemærkninger\* betydning for lav skoletrivsel



\* Sundhedsplejerskens bemærkninger til udfordringer med: forholdet til jævnaldrende, forældre-barn-relationen, skoleparathed, sprog, motorik og generel trivsel, der er barnets svar på udsagnet "Sådan har jeg det for det meste". Se figur 2 for definitioner af de øvrige udfordringer.

Kilde: Statens Institut for Folkesundhed, SDU: Karakteristik af børn, der starter i skole, 2019.

Men hun vurderer også, at sundhedsplejerskens viden om sårbare børn og børn med udfordringer kan komme endnu mere i spil end i dag – lige fra fødslen over dagtilbud og frem til skolestarten. Især sundhedsplejerskens samarbejde med dagtilbud og skole kan med fordel udvikles og gøres mere ensartet:

– I dag foregår det meget forskelligt i kommunerne. Vi kunne godt ønske os nogle nationale retningslinjer og en undersøgelse af best practice, så vi kan bygge på det i vores arbejde.

### Sådan er analysen lavet

Databasen Børns Sundhed er et samarbejde mellem sundhedsplejersker og Statens Institut for Folkesundhed. Databasen indeholder fra og med skoleåret 2007/2008 data fra indskolingsundersøgelsen, der foregår i børnehaveklassen eller 1. klasse.

Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken, på baggrund af en samtale med barnet og forældrene, en række observationer om barnets helbred og trivsel ved skolestart. Ud over sundhedsplejerskens observationer besvarer forældrene et spørgeskema forud for undersøgelsen, og barnet udfylder sammen med forældrene et kort skema om blandt andet sin trivsel i skolen. Hvis sundhedsplejersken observerer noget bemærkelsesværdigt, registreres det som "en bemærkning" i journalen.

Statens Institut for Folkesundhed på SDU har analyseret journaldata fra indskolingsundersøgelserne fra 16 af de kommuner, som deltager i samarbejdet om Databasen Børns Sundhed. Der er overvejende tale om kommuner i hovedstadsregionen, men ifølge undersøgelsen påvirker dette ikke resultaterne, da der ikke ses nogen direkte sammenhæng mellem socioøkonomiske forhold og skoletrivsel.

I analysen er data fra Databasen Børns Sundhed sammenholdt med oplysninger om barnet og forældrene fra Danmarks Statistik og en række registre.

Notatet "Karakteristik af børn, der starter i skole" præsenterer analysens samlede resultater og metode. Det kan læses på Egmont Fondens hjemmeside.

**„Det er vigtigt for både lærere og pædagoger at vide, at trivselsproblemer i skolestarten er noget, der kan ramme børn fra alle sociale lag og alle slags familier.“**

Trine Pagh Pedersen, projektleder, Statens Institut for Folkesundhed, SDU



# Vores skole skal være for alle

Søndervangskolen i Aarhus har i ti år arbejdet på at indrette skolen, så den i højere grad er børneparat. Det er lykkedes ved at arbejde med kultur, indretning, undervisning og forældresamarbejde.

*Afskaffelse af traditionel tavleundervisning og bedre normeringer i børnehaveklassen er to af vejene til et bedre læringsmiljø for alle børn på Søndervangskolen, her Wajid og Alyana.*

**96** pct. af Søndervangskolens elever har en etnisk minoritetsbaggrund, og blandt de 43 elever i den kommende børnehaveklasseårgang er der også elever med ADHD og autisme. Skolen har valgt at tage imod alle børn og sikre dem en god skolegang, og det lykkes, forklarer skolens indskolingsleder, Søren Bloch.

– De seneste ti år har vi arbejdet målrettet på at gøre skolen børneparat. De fleste af vores elever er tosprogede og er bagud på ord, når de starter i børnehaveklassen. Dem vil vi være en god skole for. Vi vil også rumme de børn, som ellers tidligere kom i specialklasse, og vores erfaring er, at det godt kan lade sig gøre – med den rette støtte vel at mærke.

På seks år er karaktergennemsnittet næsten fordoblet blandt eleverne i 9. klasse på folkeskolen Søndervangskolen i Aarhus Kommune, og karaktergennemsnittet ved afgangsprøven i dansk er meget tæt på landsgennemsnittet.

Samtidig inkluderer skolen flere med kognitive udfordringer end tidligere, og trivselen blandt eleverne i skolens indskoling stiger også. Målt på en skala, hvor 5 er høj trivsel og 1 lav trivsel, var indskolingselevernes samlede skoletrivsel i 2018 4,2. Det er 0,2 højere end for indskolingselever i kommunen under ét.

– Det indikerer, at vi er på rette vej. Vi kan i dag langt hen ad vejen rumme børn, som ellers ville komme i specialklasse. Og de børn, der starter i skole med sprogdudfordringer, får i løbet af deres skoletid hos os i meget høj grad udlignet deres efterslæb.

Skolens erklærede mål er at blive den første skole i Aarhus Kommune, der ikke indstiller elever til eksterne specialklasser.





## NY KULTUR OG BEDRE INDRETNING

Det har krævet et langt, sejt træk at ændre skolen, så den kan tage imod alle børn. Omstillingen startede med en ledelsesbeslutning og en kulturændring, som skoleleder Rani B. Hørlyck indledte for ti år siden, forklarer indskolingslederen:

– Vi har arbejdet grundigt med at vende perspektivet, så alle nu ser det som en fælles opgave at være parate til de børnehaveklassebørn, der kommer – ikke omvendt. En så stor kulturændring skal hele personalegruppen være del af, ellers falder man tilbage i den gamle kultur igen, siger Søren Bloch.

Sideløbende med kulturændringen er der sket en total renovering af skolens fysiske rammer, så der er skabt læringsmiljøer, der passer til alle børns behov.

– Der er mange små rum til mindre grupper, så alle typer børn kan få mulighed for afskærmning. Den gammeldags tavleundervisning er helt væk, og der er en normering i børnehaveklassen, der sikrer, at der så vidt muligt er to voksne i klassen.

Skolen giver også sine elever flere timers undervisning i dansk og matematik, end elever får på andre af kommunens skoler. Det er muligt, fordi Søndervangskolen er en heldagsskole, hvor alle går i skole fra 8-16.

## EFTERUDDANNELSE OG TIMER I DAGTILBUD

Skolen har desuden sagt ja tak til et tilbud fra PPR i Aarhus Kommune om at efteruddanne lærere og pædagoger i indskoling i at skabe læringsrum med plads til alle. Som led i efteruddannelsen ser deltagerne hinanden arbejde i klasserne. Det har styrket skolestarten, vurderer Søren Bloch.

– Det har åbnet klasserummet, så lærere og pædagoger deler erfaringer, hvor de ellers typisk er alene. Sammen får lærere og pædagoger øje for, hvordan de ved at skrue på ganske små knapper kan gøre læringsrummet bedre for alle børn. Se også faktaboksen *Skolestart for Alle*.

Skolens samarbejde med dagtilbud før skolestart vil Søren Bloch også gerne styrke, for det kan skolen blive bedre til, synes han. I fremtiden er planen, at børnehaveklasselederne et år før skolestart skal have timer i de lokale dagtilbud sammen med deres kommende børnehaveklasseelever. Hidtil er dialogen med den håndfuld dagtilbud, som skolen modtager flest børn fra, først startet ved juletid.

Skolen får en skriftlig overlevering om alle børn samt et møde med PPR om børn med særlige behov. Her har Søndervangskolen den fordel, at der ikke er frit skolevalg for børn, som ved sprogscreening i dagtilbud får påvist sprogudfordringer. Skolen ved derfor i relativt god tid før skolestart, hvilke børn der er på vej.

## INTENSIVT FORÆLDRESAMARBEJDE

Også når det gælder forældresamarbejde, er Søndervangskolen på forkant. Skolen har et intensivt og forpligtende forældresamarbejde – og tilfredse forældre: Forældretilfredsheden er de sidste ti år steget markant, og den er med sine nu 91 pct. blandt de højeste i Aarhus Kommune. Det daglige samarbejde med forældrene starter dag 1 i børnehaveklassen, og indskolingslederen starter selv dialogen



med de kommende skolebørns forældre endnu tidligere.

Han tager personligt rundt og stemmer dørklokker hos samtlige forældre til kommende skolebørn i skoledistriktet og inviterer dem til at se skolen. Det tilbud tager mange forældre imod. De reagerer udelt positivt, og den personlige dialog lægger en vigtig grundsten til et godt forældresamarbejde, oplever han.

Når først barnet er startet i skole, kommer alle forældrene fire gange årligt til en

lærings samtale om deres barn. For det er skolens erfaring, at mange forældre går meget op i det faglige, og hvis den snak også skal handle om fx social adfærd, risikerer skolen at miste den gode kontakt til forældrene, og det går ud over barnet.

Forældre til elever med sociale udfordringer kommer yderligere fire gange årligt til møde, hvor de og barnets lærere drøfter en handleplan for barnets sociale udvikling. At investere så massivt i forældresamarbejde og at invitere til og

forvente tæt dialog betaler sig, er Søren Blochs erfaring:

– Det kommer tifold tilbage. Når forældre er glade for skolen, gavner det deres børn, og skolen får samtidig et godt omdømme. For 10-15 år siden havde vores skole et ry for at være en bisseskole. Nu er det den gode historie, der fylder, og vi er en skole, som forældre gerne vil have deres barn ind på.

**„Investeringer i forældre-samarbejde kommer tifold tilbage. Når forældre er glade for skolen, gavner det deres børn.“**

**Søren Bloch, indskolingsleder,  
Søndervangskolen**




*Indskolingsleder Søren Bloch tager på besøg hos samtlige forældre til kommende skolebørn i distriktet. Her er han hjemme hos Aasim Selaiman.*





Mange års arbejde med en god skolestart for alle elever har båret frugt. Trivselen blandt elever i indskoling på Søndervangskolens er steget og er nu lidt højere end gennemsnittet i Aarhus Kommune. Nadiya nyder et frikvarter.



„De fleste af vores elever er tosprogede og er bagud på ord, når de starter i børnehaveklassen. Dem vil vi være en god skole for.“

Søren Bloch, indskolingsleder, Søndervangskolen

### **Skolestart for alle**

Børn med diagnoser og anden udsathed har langt hen ad vejen de samme behov i skolestarten som alle andre børn. Det er udgangspunktet i Skolestart for alle – et kompetenceforløb for lærere og pædagoger i indskolingen i Aarhus Kommune.

Psykologiske konsulenter og psykologer fra PPR tilrettelægger forløb, hvor lærere og pædagoger træner brug af tilgange, der er med til at skabe læringsfællesskaber med plads til alle børn, eksempelvis børn med autisme, forklarer Katrine Tranum Thomsen projektleder i Skolestart for alle:

– Det mindsker behovet for individuelle indsatser for enkelte børn i udsatte positioner, fordi mange tiltag til gavn for det udsatte barn gavner alle – og omvendt.

Målet er, at skoler allerede fra børnehaveklassen skaber rammer, der er så tilpas rolige, trygge og strukturerede, at alle børn kan orientere sig, begå sig, trives og udvikle sig sammen med deres klassekammerater.

Erfaringerne tyder på, at efteruddannelsen klæder lærere og pædagoger bedre på til at sikre børn med alle former for udsathed en bedre skolestart og plads i børne- og læringsfællesskaber.

Forløbene bygger på erfaringerne fra et inklusionsprogram Nest, som er omsat til en dansk Nestmodel med støtte fra Egmont Fonden.



# Forældre starter også i skole

Der er stort potentiale i, at dagtilbud og skoler styrker samarbejdet med forældre til børn, der starter i skole. Især samarbejdet med familier i udsatte positioner kan styrkes. Tydelighed og tryghed er nøgleord.

**S**kolestart er ikke bare en stor begivenhed og starten på en ny livsfase for børn, der starter i skole. Også for mange forældre er det en omvæltning, og de har ofte brug for hjælp til deres nye rolle for at kunne støtte deres barn i skolestarten. Det vurderer tre eksperter på området. Én af dem er docent på Linnéuniversitetet i Kalmar Helena Ackesjö, der forsker i overgang fra børnehave til skole:

– Det er en stor ting for forældre, når deres barn starter i skole – især når det er et forældrepar's første barn. Det ændrer deres identitet som omsorgsgivere og giver dem et nyt ansvar. Om forældre føler sig tilpas i denne omstilling, er med til at

afgøre, om overgangen til skole bliver en succes for deres barn, viser forskningen.

Det giver derfor dyb mening at prioritere forældresamarbejde meget højt, når dagtilbud og skoler forbereder skolestart, fastslår den svenske forsker. Men i praksis bliver forældrene ofte ikke prioriteret, vurderer Helena Ackesjö.

– God skolestart for barnet kræver forberedelse på tre niveauer: barnet selv, fagprofessionelle og forældrene. Alle tre niveauer skal fungere lige godt, men ofte glemmer man forældrene. Ofte er fokus på at forberede barnet, mens forældre måske end ikke har haft mulighed for at besøge skolen og møde barnets kommende lærere inden skolestarten. Risikoen er, at forældre står tilbage med vigtige ubesvarede spørgsmål.

Helene Ackesjö ser stort behov for, at skolen også ser skolestarten fra forældrenes perspektiv: Hvilke aktiviteter har skolen for forældre i forbindelse med skolestarten? Og hvor velforberedte bliver forældrene egentlig ved at deltage i eksempelvis de forældremøder, som skolen afholder?

Studier viser, at forældre tilgår deres første barns skolestart ud fra deres egne erfaringer med skole og skolestart – og dermed vidt forskelligt. Nogle forældre taler om deres barn som "så klar til at lære noget", andre er bange for, om nogen i skolen mon vil se og hjælpe deres barn.

## BRUG FOR TYDELIGERE SIGNALER FRA SKOLEN

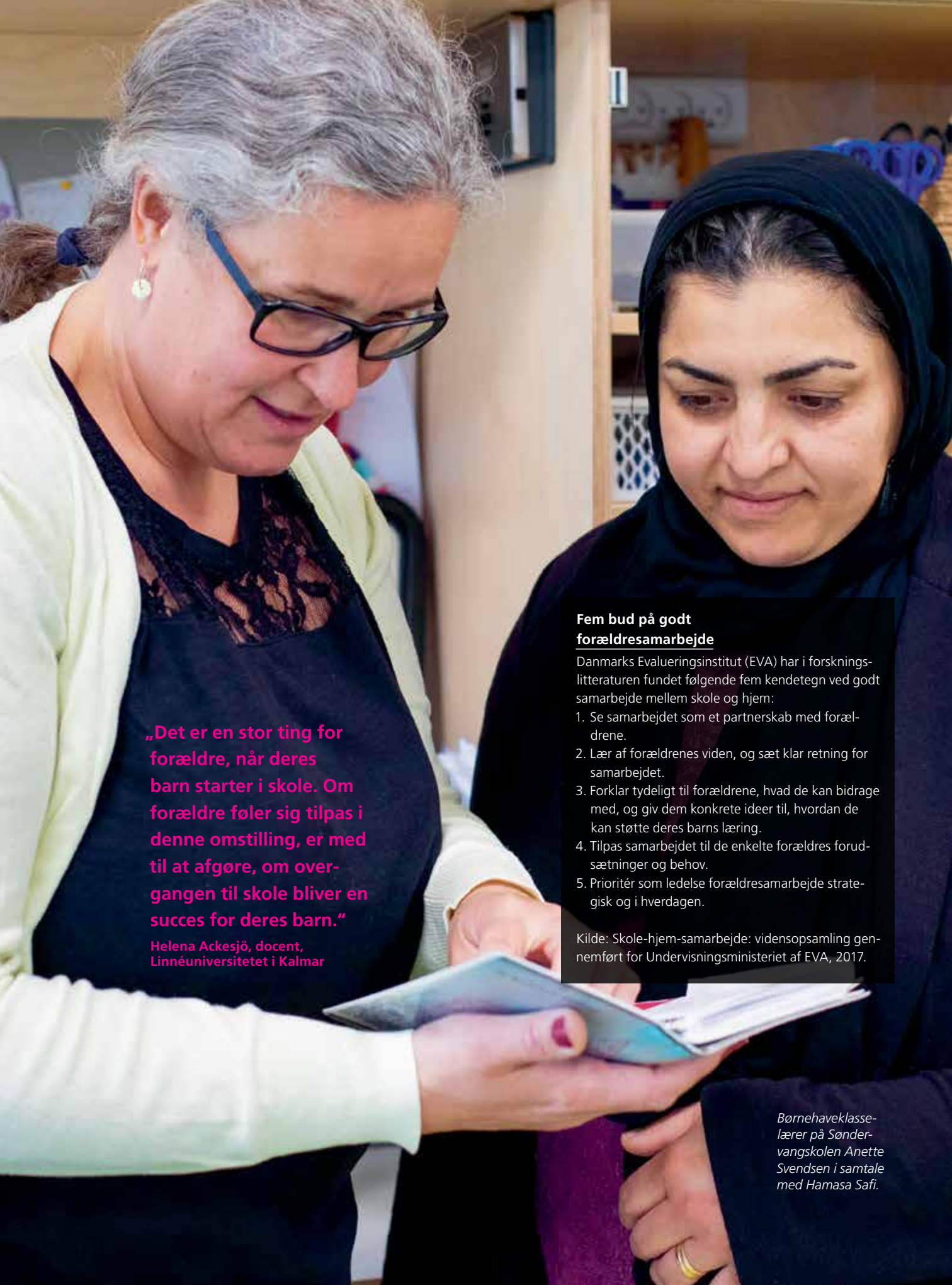
Der er brug for større tydelighed i dialogen med forældre om, hvad det indebærer, at deres barn starter i skole, vurderer Jan Sejersdahl Kirkegaard, chef for PPR og Specialpædagogik i Aarhus Kommune:

– Det er vigtigt at være grundige med at inddrage forældre ved overgangen til skole, især forældre i udsatte positioner. Det er ikke spor let, og ingen har fundet guldølningen, men jeg tror, at kommune, skole og børnehave skal turde sige ligeud, hvordan de forventer, at forældrene skal deltage og åbent fremlægge deres pædagogiske holdninger.

Skolen skal sige klart til forældrene, hvilket samarbejde der forventes i hverdagen. Lærere og skoleledelse kan hjælpe forældrene til at forstå, hvad de helt konkret skal gøre, fx hvilke arrangementer de skal være med til, og hvad de ikke behøver. Eksempelvis kan skolen klart markere, at godt forældreskab til et nyt skolebarn ikke kræver ryste-forældre-sammen-fester uden børn, da det kræver tid og sociale kompetencer, som ikke alle forældre har i samme mål.

– Rummelige og robuste børnefællesskaber kræver, at forældregruppen er enige om en række værdier og principper. Det kan skolen støtte forældregruppen i ved selv at være meget klar i målet. Det vil være til stor gavn for især forældre i udsatte positioner, men også for alle andre, siger Jan Sejersdahl Kirkegaard. Se også faktaboksen *Fem bud på godt forældresamarbejde*.





„Det er en stor ting for forældre, når deres barn starter i skole. Om forældre føler sig tilpas i denne omstilling, er med til at afgøre, om overgangen til skole bliver en succes for deres barn.“

Helena Ackesjö, docent,  
Linnéuniversitetet i Kalmar

### Fem bud på godt forældresamarbejde

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har i forskningslitteraturen fundet følgende fem kendetegn ved godt samarbejde mellem skole og hjem:

1. Se samarbejdet som et partnerskab med forældrene.
2. Lær af forældrenes viden, og sæt klar retning for samarbejdet.
3. Forklar tydeligt til forældrene, hvad de kan bidrage med, og giv dem konkrete ideer til, hvordan de kan støtte deres barns læring.
4. Tilpas samarbejdet til de enkelte forældres forudsætninger og behov.
5. Prioritér som ledelse forældresamarbejde strategisk og i hverdagen.

Kilde: Skole-hjem-samarbejde: vidensopsamling gennemført for Undervisningsministeriet af EVA, 2017.

Børnehaveklasse-  
lærer på Sønder-  
vangskolen Anette  
Svendsen i samtale  
med Hamasa Safi.



# Forældrenes tryghed smitter af på børnene

Tæt forældresamarbejde og pædagoger, der følger børnene i den første skoletid, har lettet skolestarten for udsatte børn og deres forældre i et af Holbæks skoledistrikter.

**D**er var ingen nervøsitet hjemme hos familien Nilsson, da Marius Nilsson for et år siden startede i børnehaveklasse på Skovvejens Skole i Holbæk Kommune. Det skyldtes i høj grad god forældreinddragelse, vurderer Marius' mor, Karen Marie Nilsson:

– Overgangen til skole havde været så fremragende, at det næsten kostede spændingen på første skoledag. Hverken Marius eller jeg havde sommerfugle i maven, og det skyldtes i høj grad, at skole og børnehave har været gode til at få os forældre til at føle os trygge.

Forud for sønnens skolestart har Karen Marie Nilsson og hendes mand været i tæt dialog med den pædagog i børnehaven, som havde ansvar for de skoleforberedende aktiviteter, og netop den pædagog var også med på første skoledag og de næste seks uger i børnehaveklassen.

Det gav en tryk skolestart for hele familien, vurderer Karen Marie Nilsson.

– Det er vigtigt at sikre, at forældre er trygge i skolestarten, for så formidler vi den tryghed videre til vores børn, siger hun.

Takket være Marius' gode start på skolelivet forventer hun, at hans overgang til 1. klasse også bliver nem – selv om der er hele 29 elever i den 1. klasse, som sønnen begynder i efter sommerferien 2019.

– Det er en stor, men også rigtig god klasse, og det er i høj grad, fordi, skolestarten har været god for både elever og forældre. Det har grundlagt et robust børne- og forældrefællesskab, som vi bærer med os videre i skolelivet.

Pædagogen, som har fulgt Marius og hans klasse ind i skolen, er én af fire såkaldte samskabende pædagoger i Holbæk Kommune. En ordning, som Karen Marie Nilsson er meget begejstret for – både som mor og som forældrerepræsentant i skolebestyrelsen på Skovvejens Skole. Se faktaboksen *Samskabende pædagoger*.

**„Skolestarten har været god for både elever og forældre. Det har grundlagt et robust børne- og forældrefællesskab, som vi bærer med os videre i skolelivet.“**

**Karen Marie Nilsson, mor til Marius og Anton**

*Karin Marie Nilsson er glad for den trygge skolestart, hendes søn Anton fik, og er nu helt rolig ved at sende lillebror Marius i børnehaveklasse.*



### **Samskabende pædagoger**


I Holbæk Kommune er fire såkaldt samskabende pædagoger ansat på både en skole og i et dagtilbud, som leverer børn til skolen. De forbereder de store børn i dagtilbud og deres forældre på det kommende skoleliv, følger derefter fysisk med børnene ind i skolen på første skoledag og er sammen med børnene de første seks uger i børnehaveklassen.

Ordningen har fungeret i foreløbig fire år og dækker et område i kommunen med tre skoler og fire dagtilbud.

Ifølge en evaluering af ordningen, udført for BUPL Midtjylland i 2017, er de samskabende pædagoger med til at sikre godt samarbejde om skolestart med børn og forældre i udsatte positioner.

Forældre føler sig generelt mere inddraget i samarbejdet om skolestart, og blandt forældre til børn med udfordringer i overgangen er der særlig stor tilfredshed med ordningen. De oplever, at det er let at få hjælp, og at de samskabende pædagoger bidrager med viden og gode råd om, hvordan de kan støtte deres barn derhjemme, viser evalueringen.





„At en pædagog følger med ind i skolen og har tæt dialog med forældrene, giver en kæmpe tryghed for både børn og deres forældre, især er det godt for sårbare børn og familier, fordi der er et net under dem med det samme, når skolelivet starter.“

Dorthe Hansen, områdeleder for dagtilbud, Holbæk Kommune

*Maja og Lucas er to af de store børn fra Nr. Jernløse Børnehøjs, der glæder sig til at begynde i skole. De ved, at en af deres pædagoger følger dem godt på vej.*

## **GAVNER FORÆLDRE TIL UDSATTE BØRN**

Hun er overbevist om, at grundig overlevering i skolestarten gavner alle børn og i særdeleshed børn, som er udsatte i skolestarten. Sådan et barn var hendes mellemste barn, Anton, Magnus' storebror. Anton er startet i 4. klasse efter sommerferien 2019, og da han startede i skole, var en dygtig pædagog fra børnehaven, som Anton var tryk ved, med ham de første uger i børnehaveklassen. Det betød alverden for både Anton og resten af familien, husker Karen Marie Nilsson:

– Anton har nogle autistiske træk uden diagnose og er dermed et af de børn, der er lidt sprøde i det og oplever ændringer som potentielt lidt farlige, eksempelvis at få nye lærere. For ham var det trygt, at der den første tid i børnehaveklassen var en kendt pædagog fra børnehaven bag ham, hvis ting blev svære. Pædagogen var også god for de andre børn i klassen, for hvem overgangen til skole var svær, siger hun.

## **GØR FORÆLDRE MERE TRYKKE**

Dorthe Hansen er leder for områdets dagtilbud og en af arkitekterne bag ordningen med de samskabende pædagoger. Det er hendes erfaring, at det giver sårbare børn en bedre skolestart, at en pædagog følger med ind i skolen og har tæt dialog med forældrene før, under og efter skolestarten:

– Det giver en kæmpe tryghed for både børn og deres forældre, især er det godt for sårbare børn og familier, fordi der er et net under dem med det samme, når skolelivet starter.

Bo Pedersen er enig. Han er skoleleder på Skovvejens Skole og områdeleder for alle skolerne i område Skovvejen. Han ser gerne, at flere af kommunens skoleledere lader pædagoger følge børn ind i skolen.

– Den største fordel er ubetinget, at det skaber trykke forældre og dermed børn, som er rolige ved at starte i skole.

Det er hans erfaring, at det har positive effekter langt ind i et udsat barns skoleliv, når skolen har et godt samarbejde med forældrene. En pædagog, der kender og arbejder i både skole og dagtilbud, har også en unik mulighed for at sikre, at vigtig viden om barnet bliver givet videre fra dagtilbud til skole.

Skolen får ubetinget positiv feedback fra både forældre til udsatte børn og ikke-udsatte, som i nogle tilfælde måske kan være utrygge ved, at der går et udsat barn i deres eget barns klasse, fortæller Bo Pedersen.

## **EN VOKSEN VEN I KLASSEN**

Inge Schoug Larsen er psykolog med speciale i udviklingspsykologi, forfatter til flere bøger om læring, pædagogisk udvikling og ledelse og rådgiver for mange kommuner om blandt andet skolestart. Hun har evalueret Holbæks ordning med samskabende pædagoger og betegner det som "løfterigt", at pædagoger med en fod i både skole og dagtilbud kan gøre forældre trykke.

– Forældre oplever, at det er let at få information og støtte, især de forældre til børn, som skolestarten er svær for. Samtidig har pædagogerne inde i skolen et særligt blik for børn, som ikke umiddelbart finder sig til rette, og det er også meget betydningsfuldt.

Der er i forskningen belæg for, at en kendt voksen kan være en slags ven i klasserummet, og når den voksne ven har et godt blik for barnet, kan det have kæmpe stor betydning for, om et udsat barn finder sig til rette i skolen. Sådan en ven kan en pædagog være, vurderer Inge Schoug Larsen.

Hun forklarer, at adgangen til at dele oplevelser med en betydningsfuld anden ifølge forskning kan forhindre, at et barns problemer i skolestarten udvikler sig i negativ retning med risiko for stigmatisering og eksklusion. I praksis er der tale om små handlinger, men med enorm betydning, forklarer Inge Schoug Larsen:

– En let hånd på et barns skulder i en svær situation kan være præcis dét, som får barnet til at turde gå med de andre børn frem for at trække sig fra børnefællesskabet.

De samskabende pædagoger gavner samtidig alle børn ved at styrke det generelle samarbejde mellem lærere og pædagoger om, at alle børn skal falde til og trives i skolen, vurderer skoleleder Bo Pedersen.

– Det sikrer læringsmiljøer på tværs af dagtilbud og skoler, som bygger på det bedste fra begge verdener, og de samskabende pædagoger har også fjernet en





række fordomme på skoler om dagtilbud og omvendt. Det binder faggrupperne sammen. Vi fortæller andre historier om hinanden og får flere ting løst på en nem måde, fordi vi kender hinanden og taler sammen, siger Bo Pedersen.

### **TAG IKKE FORÆLDRENS VIDEN FOR GIVET**

Antons og Marius' mor, Karen Marie Nilsson, ser et stort perspektiv i, at skoler generelt arbejder mere grundigt med at informere forældre – især forældre til børn som hendes egen Anton:


– Alle forældre vil så gerne samarbejde med skolen om at give deres barn en god start på skolelivet, men det kan de kun, hvis de kender rammerne, og det er der mange forældre, som ikke gør – især blandt forældre til sprøde børn. Så som forældre skal vi klædes bedre på til skolestarten.

Hun er selv lærer og oplever, at skoler og lærere som faggruppe har tendens til at tage for givet, at forældre ved, hvad de skal:

– Lærere kan let komme til at bruge mange ord og tage for givet, at forældre ved ting, som de ikke ved. Der er brug for at forklare meget mere konkret, hvad der skal ske i skolestarten; ting som for skolen måske er banaliteter, men som ikke er spor banale for mange forældre.

Hun forklarer, at det både kan være små praktiske ting, som hvad der skal være i skoletasken, hvordan dagen er struktureret, og hvor man skriver sig ind om morgenen. Men det kan også handle om at forklare indforståede ord som undervisningsdifferentiering, læsestrategi, nationale test og inklusion.

– Det er først og fremmest vigtigt, at vi som forældre og lærere får afstemt forventningerne til hinanden og hurtigt får et fælles fokus på elevernes trivsel og læring, siger hun.



*Camilla Frederiksen er samskabende pædagog og tilknyttet både Nr. Jernløse Børnehus og Skovvejens Skole i Holbæk og kan derfor bidrage til at skabe tryghed og sammenhæng i børnenes skolestart.*





**„En let hånd på et barns skulder i en svær situation kan være præcis dét, som får barnet til at turde gå med de andre børn frem for at trække sig fra børnefællesskabet.“**

Inge Schoug Larsen, psykolog med speciale i udviklingspsykologi



# Mange kan bidrage til god skolestart

Civilsamfundet og frivillige kan gøre en vigtig forskel for udsatte børn i skolestarten. Det sker allerede, og der er behov for mere, vurderer formanden for Frivilligrådet, Mads Roke Clausen.

**D**er er potentiale i at få civilsamfundet endnu mere på banen i forhold til at give alle børn en god skolestart. Frivillige har nemlig særlige muligheder for at gøre en forskel, mener Frivilligrådets formand:

– Kommunale indsatser er afgørende for at sikre udsatte børn en god start på skolelivet, men de behøver ikke at stå alene. Erfaringerne viser, at også civilsamfundsorganisationer kan yde en meget vigtig støtte til forældre og børn, som har svært ved at finde fodfæste i skolen og at honorere de krav, skolegangen stiller, siger Mads Roke Clausen.

Som eksempel fremhæver han indsatsen "Baba – fordi far er vigtig", hvor frivillige, primært minoritetsfædre, arbejder for at få andre fædre til at tage aktiv del i deres børns liv, herunder skolestarten. Se også artiklen *Frivillige får flere fædre med*.

– Baba er en frivilligt drevet og meget professionel indsats, der når en målgruppe, der kan være svær at nå, og hvor indsatsen kan have meget stor betydning for det enkelte barn. Den slags er der brug for mere af, siger Mads Roke Clausen.

Bydelsmødre, Mødrehjælpen, Røde Kors og KFUM er også eksempler på frivillige organisationer, der arbejder med forældre i udsatte positioner i skolestarten, og det rygstød kan mange familier have brug for, vurderer han.

## MANGE VEJE TIL TRIVSEL

Frivilligrådets formand ser også et stort potentiale for civilsamfundsindsatser, der støtter de børn, som i skolestarten døjer med lav skoletrivsel. Støtten kan have mange former – både inde i skolen og i fritidslivet.

Ét eksempel på en sådan aktivitet, der øger trivsel i skolen, er det forebyggende antimobbeprogram Fri for Mobberi, som Mary Fonden og Red Barnet står bag. Programmet er rettet mod 0-9-årige børn, deres forældre og de fagprofessionelle omkring dem.

– Her går mange aktører sammen og siger, at mobberi vil vi ikke finde os i. Det er et godt eksempel på civilsamfundets DNA: at påvirke konkret på lokalt plan – og samtidig sætte en vigtig dagsorden, siger han.

At deltage i fritidsaktiviteter og blive en del af børnefællesskabet dér kan også være en vej til bedre skoletrivsel for et barn, der er sårbart i skolestarten, vurderer Mads Roke Clausen. Også der kan civilsamfundet og frivillige gøre gavn i nogle familier, mener han. Eksempelvis som en ven, der sørger for, at barnet hver uge kommer ud ad døren og afsted til sin fritidsaktivitet.

Han understreger, at flere frivillige tæt på børn og familier i udsatte positioner vil kræve civilsamfundsorganisationer, der udviser stor omhu i udvælgelse og træning af frivillige og løbende følger, hvordan det går. Og selv da kan frivillige ikke erstatte en offentlig indsats, kun supplere den:

– Sårbare børn, der starter i skole, er små vigtige mennesker, og det er helt nødvendigt at stille høje krav både til kvaliteten af frivilligindsatsen og til den offentlige indsats, der foregår parallelt. Børn har ubetinget brug for dygtige pædagoger og lærere, der har tid til dem.



## Om Baba

“Baba – fordi far er vigtig” arbejder for at styrke primært minoritetsfædres deltagelse i deres børns liv.

Frivillige fædre gennemgår et læringsforløb, så de kan skabe fællesskaber med andre fædre, og holder dialogmøder med fx skoler og andre instanser om, hvordan fædre kan spille en større rolle i deres barns opdragelse og liv, herunder skolegang.

Baba har aktuelt fællesskaber 10 steder i landet, 100 frivillige fædre og er i kontakt med cirka 6.300 fædre om året.

Konceptet er udviklet af Fonden For Socialt Ansvar, og Baba støttes af blandt andre Egmont Fonden.



Konsulent i Baba Asger Johannsen sammen med en gruppe frivillige fædre, der går ud og taler med andre fædre – blandt andet om skole-hjem-samarbejds betydning.

# Frivillige får flere fædre med

En del fædre er usikre på, hvilken rolle de kan spille, når deres barn skal i skole. Det er erfaringen i fædreindsatsen Baba, som opfordrer skoler til at være mere tydelige om fædres ansvar i skolestarten.

**S**om far er det svært at finde ud af, hvilken rolle man har, når ens barn går fra børnehave til skole, og mange fædre lader derfor barnets mor stå alene med den vigtige familieopbakning til skolestart. Det bør ændres, for både barn og skole går glip af vigtige ressourcer, som fædre kan bidrage med.

Det vurderer Asger Johannsen, konsulent i Baba, en indsats baseret på, at frivillige fædre bliver uddannet til at støtte andre fædre i at støtte deres børn – eksempelvis i forbindelse med skolestart.

Baba er målrettet fædre i etniske minoritetsmiljøer, men også blandt etnisk danske fædre møder Baba usikkerhed om farrollen i skolestarten:

– De steder, hvor vores frivillige arbejder, er fædre generelt ikke meget aktive i samarbejdet med skolen

om deres barn. De kan føle sig usikre på, hvilken rolle de kan spille, og kommer måske kun med deres barn i skole første skoledag eller slet ikke. Vores frivillige arbejder for, at fædre er en vigtig støtte og rollemodel, når deres børn starter i skole.

Minoritetsfædre holder sig ofte en anelse mere tilbage end etnisk danske fædre, når deres børn skal i skole, oplever Baba. Det forklarer Asger Johannsen med, at en del minoritetsfædre både er usikre på deres egen rolle i skolestarten og måske ikke har fuld tillid til offentlige institutioner og myndigheder. Det fremgår af svar fra ca. 1.300 fædre, som Fonden for Socialt Ansvar i 2014 talte med i forarbejdet til Baba.

– Vi har løbende dialog med en række skoler om, hvordan vi sammen aktiverer fædrene. De frivillige i Baba bruger meget energi på at forklare fædre, at de skal deltage. At det er en vigtig del af at være far, siger Asger Johannsen.

Han opfordrer skoler til at være tydelige i dialogen med fædre:

– Skolen kan opleves som et feminint univers med mange møder og lange snakke, hvor man som mand kan savne, at forventningerne til skole-hjem-samarbejdet bliver mere håndgribelige. Ellers ved en del mænd ikke, hvad de skal gøre.



# Ny undersøgelse

# Trivselsproblemer ved skolestart trækker lange spor

Børn, der har trivselsproblemer eller er sårbare, når de starter i skole, klarer sig generelt dårligere senere i deres uddannelsesforløb. Det viser en ny analyse af 5.000 børns trivsel ved skolestarten.

**B**ørn, der har flere trivselsudfordringer i forbindelse med deres skolestart, har betydelig større risiko for at klare sig dårligt senere i uddannelsessystemet. Jo flere udfordringer, børnene har i 7-årsalderen, desto højere er risikoen for, at de klarer sig dårligt til folkeskolens afgangsprøve, ikke gennemfører en ungdomsuddannelse og hverken er i job eller uddannelse som 22-årige.

## Sådan er undersøgelsen gennemført

Analysen af trivselsudfordringer ved skolestart er baseret på VIVE's Børneforløbsundersøgelse med et repræsentativt udsnit af børn født i efteråret 1995. De er via seks interviewrunder fulgt, fra de var seks måneder gamle, til de fyldte 18 år. Af de 6.000 børn, der er udtrukket til at besvare undersøgelsen, har 4.875 mødre besvaret seks spørgsmål om børnenes skolestartsudfordringer, da børnene var syv år gamle. Rapporten følger denne gruppe af børn via uddannelses- og beskæftigelsesregistre i Danmarks Statistik frem til og med 22-årsalderen.

I analysen tages der højde for følgende karakteristika ved barnet såvel som barnets familie både før og ved skolestartsalderen:

- Familiens socioøkonomiske status
- Familietype
- Om mor eller far har en psykiatrisk diagnose
- Barnets alder ved skolestart
- Om barnet er diagnosticeret med en psykiatrisk diagnose i 0-6-årsalderen
- Om barnet er hæmmet af handicap til daglig
- Barnets socioemotionelle udfordringer ved treårsalderen.

Børnenes trivselsudfordringer sammenholdes med deres generelle psykiske sårbarhed ved 7-årsalderen, som er målt ved hjælp af besvarelser i SDQ. Se også faktaboksen *Sådan måles sårbarhed*.

Det viser den første undersøgelse af skolestarten for knap 5.000 børn, der er født i efteråret 1995, og som kan følges frem til i dag. Se også faktaboksen *Sådan er undersøgelsen gennemført*.

Det er velkendt fra anden forskning, at faktorer tidligt i børns liv har betydning for deres trivsel ved skolestart og senere uddannelsesresultater. Det bekræfter den nye undersøgelse. Men seniorforsker i VIVE Mette Lausten, der har været med til at gennemføre undersøgelsen for Egmont Fonden, kalder det "opsigtsvækkende", at udfordringer ved skolestart er en særlig risikofaktor på den lange bane.

– Selv når man tager højde for forskelle i uddannelse, indtægt og arbejde, skilsmisse og psykisk sygdom hos forældrene og for handicap og tidlige trivselsudfordringer hos barnet, er der stadig en signifikant forskel på børn med og uden trivselsudfordringer i forbindelse med skolestart. En forskel, der ser ud til at have betydning for, hvordan de klarer sig videre i skolen og i livet, siger hun.

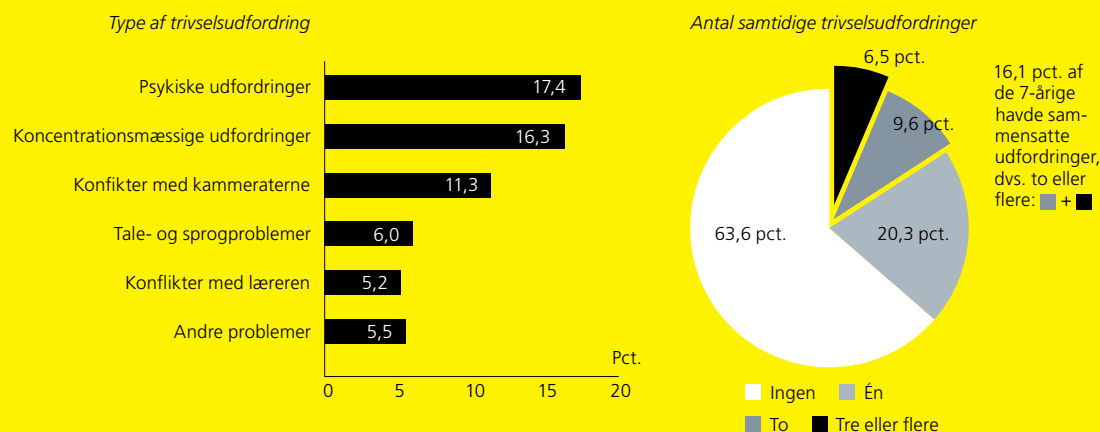
Undersøgelsen viser, at hver sjette 7-årige barn (16,1 pct.) havde *sammensatte* udfordringer ved skolestart, dvs. oplevede to eller flere af følgende seks udfordringer:

- Psykiske udfordringer (at være ked af det, at mangle selvtillid, at være alt for tilbagetrukket)
- Koncentrationsmæssige udfordringer (ikke at ville lave lektier, at have koncentrationsproblemer i klassen)
- Konflikter med kammeraterne
- Tale- og sprogproblemer (talebesvær, stammen, sprogforståelse, kommunikationsbesvær)
- Konflikter med læreren
- Andre problemer, fx utryghed, mobning eller forældrekonflikt.

Hvert femte barn oplevede én af disse udfordringer i forbindelse med skolestart. To ud af tre børn (63,6 pct.) oplevede ingen af dem.

## Udfordringer i skolestarten

Figur 1: Andel 7-årige med trivselsudfordringer



Kilde: VIVE: Trivselsudfordringer ved skolestart, 2019. Børn fra årgang 1995.

Figur 1 viser udbredelsen af de enkelte udfordringer, og hvor mange samtidige udfordringer børnene havde.

Undersøgelsen viser, at jo flere udfordringer børnene havde ved skolestart, jo større er risikoen alt andet lige for, at de klarer sig dårligere end deres jævnaldrende senere i uddannelsesforløbet. Figur 2 viser, at for hver ekstra udfordring ved skolestart svækkes de fremtidige uddannelsesresultater. Tallene er renset for forskelle i relevante baggrundsvariable, og alle resultater er statistisk signifikante.

Figuren viser, at mens en gennemsnitlig 7-årig uden skolestartsudfordringer havde 81,7 pct. sandsynlighed for at gennem-

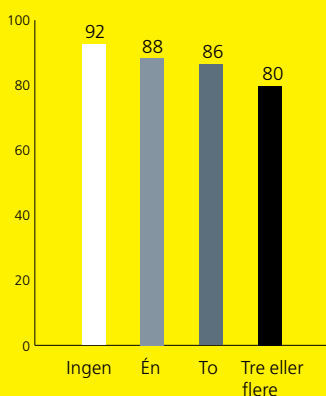
føre en ungdomsuddannelse som 22-årig, er tallet kun 62 pct. for syvårige med tre eller flere udfordringer i forbindelse med skolestarten. Samme mønster ses for de to andre indikatorer: At få under karakteren 2 i både dansk og matematik ved folkeskolens afgangsprøve samt hverken at være under uddannelse eller i job som 22-årig.

– Når mødrene tilkendegiver, at deres barn har sammensatte udfordringer ved skolestart, er det altså ikke ubegrundede bekymringer, der kun handler om barnets aktuelle trivsel i skolen. De børn, som har mange udfordringer, er ekstra hårdt ramt på de langsigtede resultater, vi har undersøgt, siger Mette Lausten.

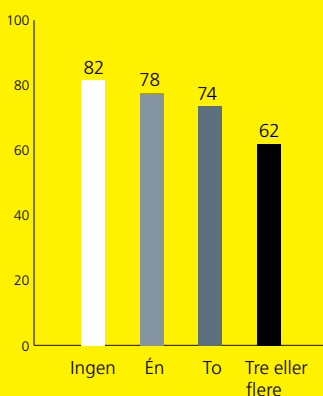
## Trivselsudfordringer – i et langsigtet perspektiv

Figur 2: Betydningen af antal trivselsudfordringer ved skolestart for eksamensresultat, uddannelse og job

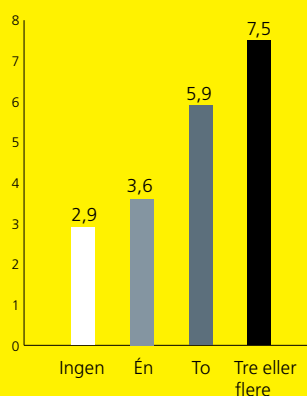
Sandsynligheden for:  
**At få mindst 2 i dansk og matematik\*** (pct.)



Sandsynligheden for:  
**At have gennemført en ungdomsuddannelse\*\*** (pct.)



Sandsynligheden for:  
**Hverken at være i job eller uddannelse\*\*\*** (pct.)



Anm.: Beregningen bygger på en lineær sandsynlighedsmodel, hvor der er kontrolleret for relevante baggrundskarakteristika.

Note\*: Ved folkeskolens afgangsprøve.

Note\*\*: Ved 22-årsalderen. I alt 11,7 pct. af de unge er i gang med en ungdomsuddannelse, men har ikke afsluttet den.

Note\*\*\*: Unge, der i mindst to ud af tre af årene fra 2015-2017 hverken er i gang med en uddannelse eller er i beskæftigelse.

Kilde: VIVE: Trivselsudfordringer ved skolestart, 2019. Børn fra årgang 1995.



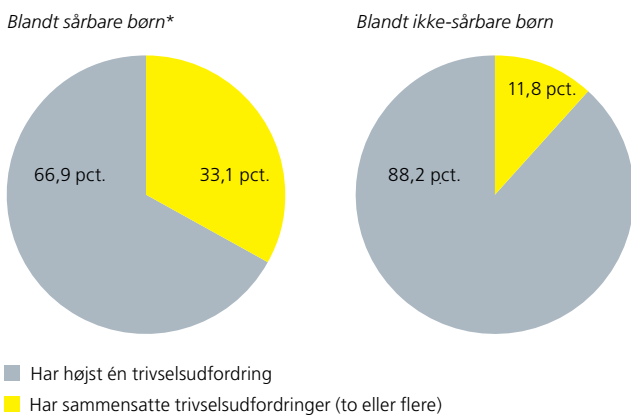
## SÅRBARHED FORSTÆRKER RISICI

Børn kan have *generelle* socioemotionelle vanskeligheder, dvs. en sårbarhed, der ikke knytter sig specifikt til skolestarten. VIVE har derfor set på resultaterne af sårbarhedsmålinger for de samme ca. 5.000 7-årige børn, der indgår i Børneforløbsundersøgelsen. Se også faktaboks: *Sådan måles sårbarheden*. Ifølge undersøgelsen har hvert femte barn (20,6 pct.) i 7-årsalderen en generel sårbarhed.

Undersøgelsen viser, at der er en stærk sammenhæng mellem at være et sårbart barn og have trivselsudfordringer i skolestarten. Således er det hvert tredje af de sårbare børn, der har sammensatte trivselsudfordringer i skolestarten, mens det blandt ikke-sårbare børn kun er cirka hvert ottende (11,8 pct.). Se figur 3.

## Sårbarhed øger risikoen for dårlig trivsel

Figur 3: Andel af børn med sammensatte trivselsudfordringer



Anm.: De sårbare børn udgør 20,6 pct. af den samlede børnegruppe.  
Note\*: Sårbarhed er målt med SDQ-metoden. Se faktaboks.  
Kilde: VIVE: Trivselsudfordringer ved skolestart, 2019. Børn fra årgang 1995.

En mindre gruppe af børn – knap 7 pct. af alle børn – har *både* generel sårbarhed og sammensatte trivselsudfordringer i forbindelse med skolestart. Denne gruppe viser sig i undersøgelsen at have *ekstra* høj risiko for at klare sig dårligt videre i skole- og uddannelsesforløbet. Se venstre side af figur 4.

Når det fx gælder chancen for at gennemføre en ungdomsuddannelse, ligger de sårbare børn med sammensatte udfordringer 25 procentpoint under de ikke-sårbare uden sammensatte udfordringer. Se højre side af figur 4.

Denne gruppe har samtidig mere end fem gange så høj risiko for at havne i gruppen, der hverken er i uddannelse eller job som 22-årige. Også disse tal er rensset for forskelle i social baggrund mv.

– Samlet set viser resultaterne, at sammensatte udfordringer ved skolestart er en særlig risikofaktor for uddannelse og beskæftigelse på den lange bane – ikke mindst i kombination med sårbarhed hos barnet, siger Mette Lausten.

Ifølge hende viser undersøgelsens resultater, hvor vigtigt det er at have fokus på at sikre alle en god og tryk skolestart. Hun anbefaler at sætte *særlig* fokus på de sårbare børn samt børn, der oplever psykiske udfordringer, koncentrationsproblemer og konflikter med kammeraterne, da det er de tre hyppigste trivselsudfordringer i skolestarten.

– Undersøgelsen bekræfter, at en række sociale forhold i familien har betydning for, hvordan børn klarer sig igennem skolelivet og videre i uddannelse og beskæftigelse. Men det er nyt, at vi så tydeligt kan se, at trivselsproblemer i skolestarten kan trække lange spor i børns liv – uanset deres familiebaggrund.

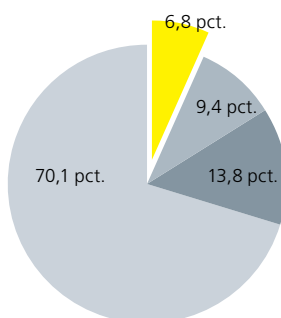
Mette Lausten understreger, at undersøgelsen ikke påviser nogen sikker *årsagssammenhæng* mellem børnenes trivselsproblemer i skolestarten og deres senere uddannelsesforløb. Der er således mange forhold forud for skolestarten, der kan påvirke sandsynligheden for skolestartsudfordringer og barnets senere



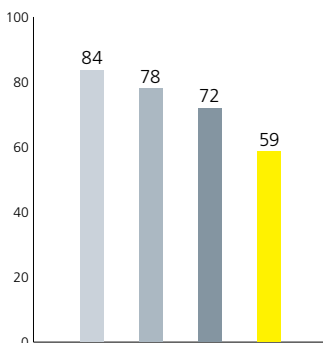
## Sårbarhed påvirker uddannelseschancer

Figur 4: Andel sårbare børn med og uden trivselsudfordringer, der har gennemført en ungdomsuddannelse

Andel sårbare børn\* med sammensatte trivselsudfordringer



Sandsynlighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse\*\* (pct.)



■ Ikke-sårbare børn uden sammensatte udfordringer  
■ Ikke-sårbare børn med sammensatte udfordringer  
■ Sårbare børn uden sammensatte udfordringer  
■ Sårbare børn med sammensatte udfordringer

Anm.: Beregningen bygger på en lineær sandsynlighedsmodel, hvor der er kontrolleret for relevante baggrundskarakteristika.

Note\*: Sårbarhed er målt med SDQ-metoden. Se faktaboks.

Note\*\*\*: Ved 22-årsalderen. I alt 11,7 pct. af de unge er i gang med en ungdomsuddannelse, men har ikke afsluttet den.

Kilde: VIVE: Trivselsudfordringer ved skolestart, 2019. Børn fra årgang 1995.

uddannelses- og beskæftigelsessituation. Og selv om analysen justerer for en række af disse forhold, kan der være andre faktorer tidligt i barnets liv, som den ikke tager højde for.

Men de signifikante statistiske sammenhænge i analysen betyde ifølge Mette Lausten, at man må betragte en dårlig skolestart som en særlig risikofaktor i barnets videre liv. De præcise årsager til, at nogle børn mistrives i forbindelse med skolestarten, bør ifølge hende undersøges grundigere:

– Vi er nødt til at vide mere om, hvornår og hvordan problemerne opstår for at vide, hvor i barnets liv det er mest frugtbart at sætte ind med hjælpende indsatser.

Hele rapporten *Trivselsudfordringer ved skolestart – et langtidsperspektiv* kan læses på Egmont Fondens hjemmeside eller på [vive.dk](http://vive.dk).

### Sådan måles sårbarhed

I Børneforløbsundersøgelsen måles børnenes sårbarhed vha. spørgsmål i SDQ, The Strengths and Difficulties Questionnaire, et standardiseret og valideret spørgeskema til at indkredse socioemotionelle styrker og svagheder. Resultaterne kan bruges som en indikator for psykisk sårbarhed, men metoden kan ikke i sig selv bruges til at stille en diagnose.

SDQ består af i alt 25 spørgsmål om barnets styrker og udfordringer inden for følgende fire dimensioner:

- følelsesmæssige problemer
- adfærdsproblemer
- hyperaktivitet
- kammeratskabsproblemer.

I undersøgelsen betegnes et barn som sårbart, hvis det ligger uden for normalområdet på én eller flere af de fire problemdimensioner.

„Det er nyt, at vi så tydeligt kan se, at trivselsproblemer i skolestarten kan trække lange spor i børns liv – uanset deres familiebaggrund.“

Mette Lausten, seniorforsker, VIVE



# Sæt fokus på sårbarhed i skolestarten

At sikre alle børn en god skolestart er en vigtig opgave, der kræver dygtige fagprofessionelle, som er gode til at samarbejde indbyrdes og med forældrene, vurderer Stefan Hermann.

**A**t relativt mange børn ikke trives i deres første skoleår, bør alle, der har med skolestart at gøre, tage meget alvorligt. Det mener Stefan Hermann, rektor for Københavns Professionshøjskole og formand for rektorkollegiet på landets professionshøjskoler, der uddanner lærere og pædagoger; to af skolerne uddanner også sundhedsplejersker.

Der er ifølge Stefan Hermann især behov for øget opmærksomhed på fem punkter, hvis man vil give alle børn en god skolestart:

## **1. FOKUSÉR PÅ SÅRBARHED I OVERGANGEN**

– Alle fagprofessionelle omkring børn i skolestarten skal vide, at den kan være en kritisk overgang i børns liv. Derfor skal lærere, pædagoger, børnehavklasseledere, sundhedsplejersker og ledere være særligt opmærksomme på de børn, som er sårbare og har trivselsudfordringer i skolestarten.

## **2. OPDAG OG REAGÉR PÅ MISTRIVSEL**

– Fagprofessionelle skal opdage og reagere, når børn har det svært i skolestarten. Derfor skal kommuner og skoler sikre, at fag-

professionelle, der arbejder med skolestart, har de nødvendige kompetencer til at se og handle på tidlige tegn på sårbarhed og mistrivsel hos børn i skolestarten.

## **3. STYRK PROFESSIONERNES INDBYRDES SAMARBEJDE**

– Børn, der mistrives i skolestarten, har ofte flere samtidige udfordringer. Det kan fx være psykisk sårbarhed, problemer hjemme, sociale udfordringer, sproglige vanskeligheder eller andet. Indsatsen for disse børn kræver, at lærere, pædagoger, sundhedsplejersker – og i nogle tilfælde også PPR – er gode til at samarbejde indbyrdes.

## **4. FORSTÆRK SAMARBEJDET MED FORÆLDRE**

– Fagprofessionelle skal også være gode til at samarbejde med forældrene i og omkring skolestarten. Her kan der være brug for at forny den typiske samarbejdskultur, så den retter sig mindre mod udflugter, sukker- og mobilpolitik og handler mere om, hvordan forældre kan bidrage til, at alle børn trives i skolens hverdag og ikke mindst i undervisningens rum. Lærere og skoleledere skal være klædt på til at drive et godt skole-hjem-samarbejde – også med forældre i udsatte positioner.

## **5. UDDAN TIL DEN GODE SKOLESTART**

– På professionshøjskolerne skal vi sikre, at vores uddannelser og efteruddannelses-tilbud giver fagprofessionelle de relevante kompetencer – også i forhold til en god skolestart. Vi skal især blive bedre til at uddanne til et godt forældresamarbejde og til at understøtte samarbejde mellem lærere og pædagoger; det samarbejde kan og skal sundhedsuddannelserne også understøtte, for sundhedsplejen kan følge børnene lige fra fødslen og hele vejen ind i skolen.

Selv om Stefan Hermann mener, at der er en del, professionshøjskolerne kan bidrage med på vejen mod en god skolestart for alle, understreger han samtidig, at der er brug for handling på mange andre niveauer:

– Vi skal som uddannelser være med til at gøre det "hot" at samarbejde med andre professioner. Men hvis der virkelig skal skub i den udvikling, skal der også være fokus på det i de studerendes praktikforløb. I det hele taget må kommuner, skoler og dagtilbud investere mere i efter- og videreuddannelser, der går på tværs af professionerne, ligesom der er behov for udviklingsprojekter, som kan undersøge effekterne af et bedre tværprofessionelt samarbejde i forhold til skolestarten.

„Indsatsen for børn, der mistrives i skolestarten, kræver, at lærere, pædagoger, sundhedsplejersker – og i nogle tilfælde også PPR – er gode til at samarbejde indbyrdes.“

Stefan Hermann, formand for Danske Professionshøjskolelærere



Alle fagprofessionelle omkring børn i skolestarten skal vide, at den kan være en kritisk overgang i børns liv, siger Stefan Hermann. Her er Isabella og Kristian fra børnehaveklassen på Amager Fælled Skole dybt koncentreret om en opgave.



# Skoler skal kende udsatte børn længe før skolestart



*Børn fra Søndervangskolen i Aarhus leger i et frikvarter. Kommunens PPR-chef understreger, at de fleste børn trives godt i overgangen til skole, mens et stort mindretal har forskellige udfordringer i skolestarten.*



Det er sværere end tidligere for udsatte børn at starte i skole, vurderer PPR-chef og efterlyser bedre koordinering – gerne med PPR i en central rolle. Tidlig videndeling gavner de udsatte børn, men der skal mere til, viser undersøgelse.



**S**om chef for PPR og Specialpædagogik i landets næststørste kommune har Jan Sejersdahl Kirkegaard et vågent øje på udsathed i forbindelse med skolestart, og han ser en tendens, der bekymrer ham:

– De udsatte børn ved skolestart har det sværere end for bare 5-10 år siden. Afstanden mellem de børn, som trives, og dem, som ikke gør, stiger og stiger. Det samme gør læringsuligheden. Udsatte børn har i dag virkelig svært ved at komme ind i en god udviklingsrytme i skolen, siger han og nævner som et eksempel på udviklingen, at antallet af børn og unge med en psykiatrisk diagnose de seneste fem år er steget med mere end 25 pct.

Ud fra trivselsundersøgelser i både Aarhus og på landsplan vurderer PPR-chefen, at flertallet af børn trives i overgangen til skole og klarer skolestarten godt, mens et stort mindretal i varierende grad er udfordret. Det kan fx være socialt udsatte, børn med diagnoser eller psykisk sårbarhed og børn, der af andre grunde har svært ved at finde fodfæste i skolens hverdag.

#### **BEHOV FOR FÆLLES TILGANG**

Tendensen kalder på handling, mener Jan Sejersdahl Kirkegaard. For selv om næsten alle landets kommuner har erkendt vigtigheden af at sikre alle børn en god skolestart, arbejder de meget forskelligt med opgaven:

– En god skolestart er uendelig vigtig for det enkelte barn og dets familie. Det burde derfor være en højt prioriteret opgave i alle kommuner. Men det er også en svær opgave, hvor der er brug for en mere fælles tilgang, stærkere evidens og en bedre struktur på samarbejdet.

For opgaven er kompleks. Kommuner, dagtilbud og skoler har hver deres strukturer, kulturer og børnegrupper. Derfor foreslår Jan Sejersdahl Kirkegaard, at PPR spiller en mere central rolle i arbejdet med de børn, der kan opleve udsathed i skolestarten.

– Vi kommer både i dagtilbud og i skolen. Vi har kompetencerne til at beskrive de udsatte børns behov. Og vi kan give skolen nogle bud på, hvad der kan og bør gøres for det enkelte barn, siger Jan Sejersdahl Kirkegaard.



## **Virksomme indsatser på tværs**

VIVE har via spørgeskemaer og registerdata undersøgt indsatser for udsatte børn i skolestarten og deres effekt. Undersøgelsen viste blandt andet:

- At skolen bedre kan understøtte de udsatte børns koncentration og læring i børnehaveklasse, når børnehaven giver oplysninger videre til skolen om kommende skolebørn med adfærdsvanskeligheder, psykiske vanskeligheder, følelsesmæssige problemer og indlæringsproblemer.
- At bistand fra PPR øger børns trivsel. Psykolog, fysio- og/eller ergoterapi eller høre- og talekonsulent i børnehaveklasse understøtter, at børnene trives bedre i 1. klasse.
- At støtte fra støttepædagog i SFO i børnehaveklasse har en positiv sammenhæng med, at eleven trives bedre i 1. klasse.
- At det kan have en positiv betydning for tosprogede børns læring, at der er en andetsproglærer med i store dele af undervisningen.
- At kommuner kan styrke samarbejdet mellem skolens indskoling og SFO om aktiviteter, der støtter nystartede udsatte elevers læringsparathed.
- At det gavner trivsel og læring hos børn med vanskeligheder, når skolen holder rådgivende samtaler med deres forældre.
- At systematisk brug af skoleparathedsvurderinger er med til at sikre, at børn, der ikke er skoleparate, venter et år med at komme i skole.

Kilde: VIVE: "Undersøgelse af indsatser for og udvikling hos elever, der har vanskeligheder i skolestarten", 2015.

Han peger desuden på, at PPR kan bidrage til at professionalisere arbejdet med den gode overgang til skole for de udsatte børn, herunder præcisere, hvordan der bedst deles informationer om det enkelte barn, og hvad skolen især skal være opmærksom på.

At PPR skal bringes bedre i spil i overgangen til skole, vurderer også Lisbeth Aggerholm, der er chef i område Amager i Københavns Kommunes Børne- og Ungdomsforvaltning. Som øverste chef for PPR, der her kaldes Tværfaglig Support, leder Lisbeth Aggerholm de psykologer, talehørekonsulenter, læsevejledere, støttepædagoger og andre faggrupper, som støtter udsatte børn og familier i område Amagers 13 folkeskoler og cirka 135 dagtilbud.

– Kommunernes system med en tværfaglig støtteenhed er unikt og rummer en stor og vigtig viden om udsatte børn i dagtilbud, som ikke må gå tabt, når de børn starter i skole.

I Københavns Kommune er der krav om en skriftlig overdragelse af viden om alle børn fra dagtilbud til skole. Og hvis der er eller har været særlige tiltag for et barn, holdes der også et egentligt overleveringsmøde. Læs også artiklen *God skolestart kræver ledelse og samarbejde* på side 48.

Mange steder vil man med en endnu mere systematisk og grundig overlevering af viden til skolerne formentlig kunne hjælpe udsatte børn og familier tidligere i skolelivet – og måske også på andre og flere måder, end det sker i dag, vurderer hun.

Eksempelvis har det betydning, at skolen kender de konkrete indsatser og strategier, som er anvendt i det pædagogiske arbejde med barnet i børnehaven, så skole og SFO har et ordentligt udgangspunkt for at beslutte, hvordan de kan støtte barnets videre udvikling. Samtidig vil familien og barnet opleve en bedre sammenhæng i de understøttende indsatser.

Hun er enig i, at PPR har en vigtig rolle, som kan styrkes:

– Det er væsentligt, at der tidligst muligt skabes et helhedsorienteret blik på de ressourcer og udfordringer hos barn og familie, som er kendt før skolestart. Alle

fagprofessionelle omkring barnet skal bidrage til det blik, og det kræver systematik i proces og praksis. Her har PPR en vigtig rolle i forhold til at understøtte både familier, institutioner og skoler.

## **GRUNDIG VIDENDELING**

Det er tydeligt, at den grundige overlevering af viden om det enkelte barn inden skolestart gavner udsatte børn, forklarer Jill Melbye, seniorforsker VIVE og forskningsleder på en stor undersøgelse af indsatser for de elever, der har vanskeligheder i skolestarten. Undersøgelsen viser, at udsatte børn får en bedre støtte i børnehaveklassen, når skolen kender barnets udfordringer før skolestart. Se også faktaboksen *Virksomme indsatser på tværs*.

– Jo mere systematik og grundighed i overleveringen af information til skolen før skolestart, desto bedre skolestart får de udsatte børn. Vi fandt også, at jo mere pædagoger og lærere er enige om, hvad et udsat barn har brug for i overgangen til skole, desto bedre trives barnet. Det vigtige er, at de er sammen om at gennemføre en målrettet indsats med støtte til det enkelte barn.

Samtidig pegede undersøgelsen på, at en indsats under og lige efter skolestarten for mange udsatte børn ikke er nok. Der skal formentlig en mangeårig indsats til, forklarer Jill Melbye:

– Vi kunne ikke påvise nogen effekt af indsatserne på kort sigt for flertallet af de udsatte børn, som vi fulgte fra børnehaveklassen og 1. klasse. De fik ikke færre problemer i løbet af de to år, vi fulgte dem. Det taler for, at de mest udsatte typisk skal have støtte flere år op gennem skoletiden, da de ofte har massive og komplekse problemer, som ikke går over på kort tid.

Den vurdering understøttes af en ny VIVE-undersøgelse, der viser, at børn med trivselsproblemer i skolestarten klarer sig dårligere senere i uddannelsesforløbet, og at børn, der i forvejen er psykisk sårbare, er ekstra udsatte. Se også artiklen *Trivselsproblemer ved skolestart trækker lange spor* på side 38.

**„De udsatte børn ved skolestart har det sværere end for bare 5-10 år siden. Afstanden mellem de børn, som trives, og dem, som ikke gør, stiger og stiger. Det samme gør læringsuligheden.“**

**Jan Sejersdahl Kierkegaard, chef for PPR og Specialpædagogik, Aarhus Kommune**

### **KOM TIDLIGT I GANG**

At starte forarbejdet tidligt er en kritisk faktor i forhold til at give udsatte børn en god skolestart. Jo før, jo bedre, lyder filosofien i PPR i Aarhus. For jo bedre skolerne kender deres kommende opgave, desto bedre mulighed har de for at forberede sig på den.

– Skolernes modtagelse må ikke starte, når et udsat barn står i skolegården. Skolen skal indrette sig på barnets skolestart længe inden, så den kan nå at kortlægge opgaven og tilrettelægge et godt forløb. Sådan er det desværre langt fra altid. Det her er virkelig noget, skoler og dagtilbud bokser med – også her hos os, siger Jan Sejersdahl Kierkegaard.

Han peger på, at skoler og dagtilbud generelt starter for sent på planlægningen og savner hjælp til at arbejde systematisk nok med forarbejdet til at modtage udsatte børn.

– Det nytter ikke noget, at skolen først et halvt år før skolestart ved, at et udsat barn er på vej. Samarbejdet bør ideelt set

snarere starte halvandet år før, for de børn, som får udfordringer, er allerede spottet på det tidspunkt. Både børnehaven og PPR ved udmærket, hvem de er, og bør begynde at kortlægge behovet for støtte. For dels tager det tid at allokere ressourcer til opgaven, dels er det vigtigt tidligt at inddrage forældrene, som ellers let når at blive meget usikre, fordi de frygter, for hvordan det skal gå deres barn i overgangen til skole.

Desuden skal den tidlige planlægning også give skolen tid til at skabe forudsætninger for, at kommende børnehaveklasser bliver ramme om robuste og rummelige børnefællesskaber. Det er noget af det vigtigste for god skolestart, påpeger Jan Sejersdahl Kierkegaard.

– Jeg tror ikke, vi løser uligheden ved alene at se på, hvad vi kan gøre for den gruppe, som er udsat. Vi skal også se på, hvad de børn, som klarer sig godt, kan gøre for de udsatte. Hvordan de bidrager til et rummeligt og robust børnefællesskab i skolen, og her er skolestarten virkelig vigtig.





*Samarbejde skal der til – ikke bare blandt eleverne, men også mellem de mange voksne, der skal få skolestarten til at lykkes. Her hjælpes Abdulsamed, Willum og Vilfred fra Amager Fælled Skole med en opgave.*

# God skolestart kræver ledelse og samarbejde


I københavnerydelen Amager bliver samarbejdet om god skolestart for alle højt prioriteret på skoler, i dagtilbud og i forvaltningen. Systematisk videndeling om udsatte børn er en vigtig del af indsatsen.

**A**mager Fælled Skole har over en årrække vendt lav elevtrivsel til høj; især i de mindste klasser er trivslen steget. Det tilskrives sous-chef Rebekka Wellejus, at skoleledelsen har stort fokus på trivsel – ikke mindst i skolestarten:

– Vi er som skole meget optaget af trivsel og har generelt fokus på at skabe gode sociale fællesskaber med plads til alle. Blandt andet venter vi med at beslutte klassernes sammensætning endeligt indtil

december i børnehaveklassen, så vi har de bedste muligheder for at sætte klasserne rigtigt sammen og dermed skabe gode børnefællesskaber. Det har kæmpe værdi.

Andelen af indskolings elever, der er meget glade for deres skole, er på tre år steget med næsten 12 procentpoint (til 80 pct.). I samme periode er skolen gået fra at ligge under gennemsnittet blandt københavnske skoler til at ligge over, når det gælder indskolings elevers trivsel. Skolen ligger i et område, hvor en relativt høj andel af familierne er i udsatte positioner.



„De første tre måneder i børnehaveklassen er afgørende vigtige for, om et udsat barn kommer godt fra start i sit skoleliv.“

Rebekka Wellejus, souschef, Amager Fælled Skole

#### **Systematiske møder om børn med særlige behov**

Skoler og dagtilbud i Københavns Kommune arbejder ud fra en politisk besluttet systematik i overleveringen af viden om kommende skolebørn.

Hvis et dagtilbud vurderer, at et barn kan have særlige behov i forbindelse med skolestart, men stadig ligger inden for almenområdet, skal der afholdes et fysisk overleveringsmøde. Her deltager barnets forældre, repræsentanter for dagtilbud og skole – typisk skoleledelsen – samt fagprofessionelle fra forvaltningen, der har med barnet at gøre. Det møde finder typisk sted cirka et halvt år før, barnet starter i børnehaveklassen.



## AKTIV LEDELSE

Ledelsen spiller en meget aktiv rolle i det styrkede fokus på trivsel for alle i skolestarten, vurderer Rebekka Wellejus, som sammen med børnehaveklasselederen deltager i de overleveringsmøder om udsatte børn inden skolestart, som Københavns Kommune har gjort obligatorisk. Se faktaboksen Systematiske møder om børn med særlige behov.

– Jeg deltager som ledelsesrepræsentant ved alle overleveringsmøder for at signalere, at god overlevering er vigtigt for os i ledelsen. Det er vigtigt, at vi lytter til, hvad børnehaven ved om barnet.

Hun deltager også sammen med den kommende børnehaveklasseleder i sidste del af et familiekursus for forældre til udsatte børn i dagtilbud.

– Det prioriterer vi, for vi kan se, at det har stor betydning, at vi møder barn og forældre, før de træder ind ad døren hos os, og at vi helt fra begyndelsen får et fælles sprog om skolestarten.

Rebekka Wellejus vurderer, at systematikken i samarbejdet mellem skoler og dagtilbud kan blive endnu bedre, så viden om udsatte børn bliver delt grundigt og

tidligt, og så samarbejdet med deres forældre kommer hurtigt og godt i gang.

– De første tre måneder i børnehaveklassen er afgørende vigtige for, om et udsat barn kommer godt fra start i sit skoleliv. Derfor skal vi tidligt starte et godt samarbejde med forældre til socialt udsatte. Jo før, desto bedre, siger Rebekka Wellejus.

To udfordringer for skolen er, at det varierer meget fra børnehave til børnehave, hvornår de ser behovet for at mødes med skolen om et barn inden skolestart, og at skolen får børn fra så mange dagtilbud, at et tæt samarbejde med alle ikke er muligt, vurderer souschefen.

## BEDRE DATA KAN LØFTE KVALITETEN

Tværfaglig chef i Børn- og Ungeforvaltningens område Amager, Lisbeth Aggerholm, vurderer også, at overleveringen af viden om udsatte børn fra dagtilbud til skoler kan blive endnu bedre. Det arbejder Københavns Kommune på – blandt andet ved at digitalisere de kompetenceprofiler, som dagtilbud skal udarbejde om alle børn før skolestart.

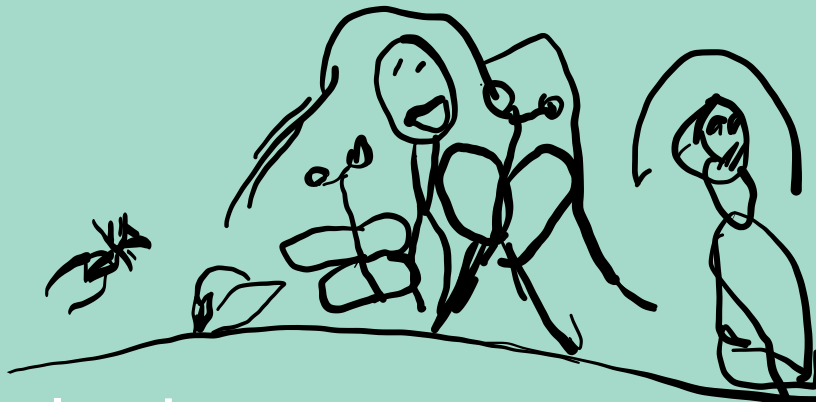
– Det er fremtiden, at skole, dagtilbud og forvaltning har fælles platforme med valide data om udsatte børn, som de kan trække på. Digitaliseringen er tidskrævende her og nu, men på sigt vil det virkelig kunne løfte kvaliteten af overleveringen, siger hun.

Lisbeth Aggerholm understreger, at overleveringsmøder ikke i sig selv er nok til, at alle udsatte børn får den nødvendige støtte. At skolelederen deltager, ser hun som en nødvendighed, da skolelederen har det fortløbende ansvar for, at der bliver iværksat indsatser, som understøtter barnet i nødvendigt og tilstrækkeligt omfang. Hun ser det også som afgørende, at den pædagog, som kender barnet bedst, deltager.

– Overleveringsmødernes største værdi er at gøre skolerne mere opmærksomme på den gruppe af børn, som ikke allerede i dagtilbud har fået massiv støtte, men som alligevel har brug for lidt særlig hjælp til at få en god overgang. Dem kan skolen ellers let overse og blive opmærksom på for sent, siger hun.



Amager Fælled Skole har gennem flere år arbejdet intensivt med en god skolestart – her skolens to børnehaveklasseledere, Liv Marit Sørlie (t.v.) og Hanne Vilborg.



# Skoleleder: Indlysende rigtigt at prioritere skolestart

Kalvebod Fælled Skole ser skolestarten som fundamentet for resten af skoletiden, og skolelederen bruger derfor tid på at sikre et ligeværdigt tværfagligt samarbejde om en god skolestart for alle.

**S**koleleder Maria Bælum Mauria på Kalvebod Fælled Skole på Amager er ikke i tvivl: At trives og lære på rejsen gennem skolesystemet kræver, at barnet får en god skolestart, så det vælger hun at prioritere højt:

– At prioritere skolestart er for os og for mig indlysende rigtigt. Der spændes buen i forhold til at sende børnene godt afsted på deres skolelivsrejse. Der skabes den kultur, som sikrer, at børnene lærer det, de skal, og får en god skoletid. Vi gør derfor meget for at sikre god overgang til skole.

Hun og skolen arbejder med skolestarten ad især to spor.

Spor ét er at gøre skolen klar til børn med særlige behov ved at skabe inkluderende læringsmiljøer – med inspiration fra Nest-programmet, fortæller skolelederen. Se også faktaboksen *Skolestart for Alle* på side 27.

## **NYSGERRIGHED OG RESPEKT**

Det andet spor er at understøtte tværfagligt samarbejde om skolestart. Maria Bælum Mauria mødes regelmæssigt med lederne af de dagtilbud, skolen modtager

flest børn fra. Lederne drøfter på de møder emner, der kan lette børns overgang til skole. De har også fælles temadage og faglige ekskursioner.

– De fælles ledelsesmøder betyder, at vi kender og respekterer hinanden og kan dele drømme om, hvordan alle børn kan sikres en god skolestart. At lykkes med det kræver fælles visioner.

Skoleledelsen skal sørge for, at skole og dagtilbud er interesserede i, hvad der foregår i hinandens verdner, mener Maria Bælum Mauria:

– Skolen skal kende og besøge dagtilbud – ikke kun omvendt. Vi skal være åbne og nysgerrige over for, hvordan vi arbejder med børnene på forskellige måder. Det skaber en respekt, lydhørhed og fleksibilitet, der er til gavn for alle og især for udsatte børn, fordi det er lettere at finde gode løsninger, og mange flere ting kan lade sig gøre.

Hun ser det også som centralt for god skolestart, at skoleledelsen sikrer en kultur, hvor lærere og pædagoger i skolen ser sig som ligeværdige kollegaer, der bringer hinandens kompetencer i spil. Det giver alle børn den bedste skolestart.

**„Skolen skal kende og besøge dagtilbud – ikke kun omvendt. Vi skal være åbne og nysgerrige over for, hvordan vi arbejder med børnene på forskellige måder.“**

Maria Bælum Mauria,  
skoleleder, Kalvebod  
Fælled Skole



**"Uanset hvor grundigt forberedt barnet er, vil det at træde ind i skolegården første skoledag være en kæmpestor udviklingsudfordring. For alle børn.**

**Mens voksne typisk ser skolestart som et skift, der gør barnet større, vil barnet selv opleve at blive mindre."**

Pernille Hviid, lektor i børnepsykologi



---

Egmont Fonden er en erhvervsdrivende fond, der driver medievirksomhed og tager et almen-nyttigt ansvar. Det betyder, at overskuddet fra mediekoncernen, der står bag virksomheder som Nordisk Film, TV 2 Norge, Lindhardt og Ringhof og Egmont Publishing, går til udvikling af egne medier samt til at støtte filmtalenter og udsatte børn og unge. Siden 1920 har denne støtte udgjort ca. 3 mia. kr. samlet set. I de seneste år er knap 100 mio. kr. af overskuddet årligt gået til almenyttige aktiviteter i Danmark og Norge.

**EGMONT**  
Fonden